

T.C.
BAŞBAKANLIK
HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI

Sayı : B.02.1.HM.0.DEİ.02.00.500/

Ankara, 3 Mayıs 2001

Horst Köhler
Uluslararası Para Fonu
Başkanı
Washington, D.C. 20431

Sayın Bay Köhler,

1. Ekte yer alan Ekonomik Politikalar Bildirgesi Türk Hükümeti'nin 2001 yılının kalan kısmı ve 2002 yılı için belirlemiş bulunduğu ekonomik politikaları ortaya koymaktadır. Bu program 1999 yılı sonunda başlatılmış bulunan ve Uluslararası Para Fonu'nun sağlamış olduğu Stand-by düzenlemesi ile desteklenen programın devamıdır. Türkiye ekonomisinde hüküm süren enflasyonla mücadele edilmesi, mali hesapların güçlendirilmesi ve büyümenin istikrarlı bir temele oturtulması ile Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye olma hedefine yaklaşmasının bir önkoşulu olan ülke ekonomisinin yeniden yapılandırılması konusundaki aynı strateji bu programda da izlenecektir. Ancak, Türk Lirası'nın 22 Şubat 2001 tarihi itibarıyla dalgalanmaya bırakılmasına yol açan son kriz karşısında program kapsamındaki politikalar, hem özel hem de kamu sektöründe şeffaflık, hesap verilebilirlik ve iyi yönetim alanlarına daha da odaklanması dahil olmak üzere, önemli ölçüde güçlendirilmiştir. Güçlendirilmiş programımızı desteklemek amacıyla Stand-by düzenlemesinin 6.3624 milyar SDR karşılığı kadar artırılmasını, 2001 yılı sonuna kadar yapılması planlanmış olan kullanımların yeniden takvime bağlanmasını ve kullanımların Mayıs, Haziran, Temmuz, Eylül ve Kasım aylarında tamamlanması beklenen gözden geçirmelere tabi olmasını talep ediyoruz.

2. Ekli Bildirge'de ifade edilen politika ve tedbirlerin programın amaçlarının gerçekleştirilmesi için yeterli olacağına inanıyoruz, ancak, gerekli olduğu takdirde, programın yolunda gitmesini sağlamak için Fon'la düzenli istişareler sürdürerek ilave tedbirler almaya hazır bulunmaktayız. Stand-by düzenlemesi kapsamında yapılacak kullanımlar, Haziran, Temmuz, Eylül, Kasım aylarında ve daha sonra da program sona erece kadar çeyrek dönemler itibarıyla IMF'in yapacağı gözden geçirmelere tabi olacaktır.

3. Bu mektupla aynı zamanda stand-by düzenlemesi kapsamında gerçekleştirilen altıncı ve yedinci gözden geçirmelerin tamamlanmasını da talep ediyoruz. Türk Lirası'nın dalgalanmaya bırakılmasının hemen öncesinde ve izleyen dönemde yaşanan yoğun finansal sıkıntılar ve bazı politikalarımızda yaptığımız değişiklikler doğrultusunda aşağıdaki performans kriterlerinden feragat edilmesini talep etmekteyiz.

- Net İç Varlıklar (NİV) ve Net Uluslararası Rezervler için 2001 Mart ayı sonu için konulmuş olan performans kriterleri yerine getirilememiştir (Ekli Bildirge, Ek A). Bu performans kriterlerinden feragat edilmesini talep etmekteyiz.
- Ayrıca Elektrik Piyasası Kanunu'nun onaylanmasına ilişkin yapısal performans kriterinden de feragat edilmesini talep etmekteyiz. Bu feragat, kanunun programda 15 Şubat olarak öngörülen revize edilmiş son kabul tarihinden iki hafta sonra yürürlüğe girmiş olması ve kanunda elektrik üretim ve dağıtım işletim haklarının devrine ilişkin finansman işlemlerinin tamamlanması için (2001 yılı Mart ayı sonu olarak öngörülen) son tarihin 2001 yılı Haziran ayı sonu olarak belirlenmiş olması sebebi ile gerekmektedir. Bu ufak sapmalar, bu önemli yapısal reformun kapsamını daraltmamaktadır.
- Türk Telekom'un nihai ihale şartnamesinin dağıtılarak tekliflerin 2001 yılı Mart ayı sonuna kadar toplanmasına ilişkin performans kriterinden feragat edilmesini talep etmekteyiz. Ekli Bildirge'de ifade edildiği üzere, şirket hisselerinin %100'ünün (altın hisse hariç) satılmasına ilişkin yasal değişikliklerin yapılması da dahil olmak üzere, Türk Telekom'un özelleştirilmesi koşullarını iyileştirmiş bulunuyoruz. Ancak, özelleştirmenin zamanlaması, şu anda başarılı bir özelleştirme için uygun bulunmayan uluslararası telekomünikasyon piyasasının koşullarına da bağlı olacaktır.

Saygılarımızla,

Kemal Derviş
Ekonomiden Sorumlu
Devlet Bakanı

Süreyya Serdengeçti
Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
Başkanı

Ekonomik Politikalar Bildirgesi

1. Bu Bildirge, Türk Lirasının 22 Şubat 2001 tarihinde dalgalanmaya bırakılması akabinde uygulanacak yeni ekonomik politika çerçevemizi ortaya koymaktadır. Dalgalı döviz kuru rejimi, ekonomi politikalarının ve kısa vadeli politika hedeflerimizin yeniden şekillendirilmesini gerektirmektedir. Ancak, genel ekonomik stratejimizi değiştirmemiştir. Nitekim, izlemeye devam edeceğimiz temel strateji yine, enflasyonun ortadan kaldırılması, kamu maliyesi hesaplarının güçlendirilmesi ve yıllardır Türkiye'nin büyüme potansiyelinin önünde bir engel teşkil eden yapısal bozuklukların yok edilmesi üzerine kurulu olacaktır. Bu amaçları gerçekleştirmek için, programın başlangıcından bu yana, krize rağmen yadsınamayacak boyuttaki başarılar kaydederek geldiğimiz noktadan devam edeceğiz: nitekim, kriz öncesinde, enflasyon % 30 seviyelerine indirilmiş, kamu sektörünün faiz dışı fazlası uzun vadeli mali ödeme gücü ile tutarlı bir seviyeye çekilmiş; ve bankacılık, sosyal güvenlik, ve tarımsal destek alanlarında önemli yapısal reformlar hayata geçirilmiştir. Bu sonuçlar Türkiye ekonomisinin temellerini önemli ölçüde güçlendirmiştir.

A. Dalgalı Döviz Kuru Rejimine Geçiş ve Bu Değişikliğin Yeni Politika Çerçevemize Etkileri

2. Ağır ilerleyen bağı döviz kuru rejiminden, dalgalı döviz kuru rejimine geçiş için programımızın başlangıcından itibaren bir strateji belirlenmiş olmasına rağmen, beklenmedik finansal ve makroekonomik gelişmeler Türk Lirası'nın planlanandan daha önce serbest bırakılması kararına varmamıza sebep olmuştur. Finansal koşullar, ikincil piyasada işlem gören devlet kağıtlarının faiz oranlarının, Ocak ayı ortaları itibariyle % 50 seviyelerine varacak şekilde düşmesinin de gösterdiği gibi, Kasım krizi ertesinde önemli ölçüde iyileşme kaydetmişti. Ancak, bankacılık sisteminin finansal sağlığına ilişkin devam eden endişeler, döviz kurundaki artışın halen iki katı seviyesinde seyreden enflasyon oranı ve politika kararlarının uygulanmasında görülen bazı aksamalar sebebiyle, durum yine de hassasiyetini korumaya devam etmiştir. Bu çerçevede, mali piyasalarda oluşan siyasi ortamın kötüleştiği intibas, Şubat 19-21 tarihleri arasında Türk Lirası'na karşı aşırı bir atak yaratmıştır. Bu atağa karşı, ilk

etapta sıkı bir likidite politikası gözetilmesi suretiyle direnilmiştir. Ancak, gecelik faiz oranları, bir kaç gün için olsa bile sürdürülmesi açıkça mümkün olmayan, %2000 seviyelerine fırlamıştır. Buna göre, Hükümet, 22 Şubat tarihinde, Türk Lirasını serbest bırakmaya ve bu doğrultuda makroekonomik ve yapısal politika çerçevesini yeniden belirlemeye karar vermiştir.

3. Ekonomi politikalarımız, son krizin, kısa vadeli makroekonomik etkilerini asgariye indirirken, enflasyonla mücadelenin ve büyümenin kaldığı yerden devamına imkan sağlayacak ortamın oluşturulmasını hedeflemektedir. Kısa vadeli gelişmeler konusunda önemli belirsizlikler bulunmasına rağmen, programın temel varsayım senaryosu (Tablo 1) aşağıdaki makroekonomik hedefleri öngörmektedir:

- GSMH'nın, 2001 yılında %3 oranında küçülmesini beklemekteyiz. Ancak, ilk yarıdaki küçülmenin ertesinde, ihracatın toparlanması ve turizm sektörünün beklenen iyi performansını yansıtacak şekilde 2001 yılının ikinci yarısında büyüme tekrar başlayacaktır. Bu düzelmenin 2002 yılında GSMH'nın % 5 seviyesinde büyüme kaydetmesine imkan vermesi öngörülmektedir.
- Dalgalı döviz kuruna geçtikten sonra Türk Lirası'nda görülen değer kaybına bağlı olarak, enflasyonun ikinci çeyrekte artış kaydetmesi beklenmektedir. Ancak, program kapsamında uygulanacak politikaların etkisi ile, TÜFE enflasyon oranının üçüncü çeyrekte düşmesi ve dördüncü çeyrekte de, aylık % 2'nin (mevsimsel olarak düzeltilmiş bazda) altına inmesi beklenmektedir. Bütün yıl için, TÜFE enflasyon oranının (Aralık/Aralık) % 52 olmasını beklemekteyiz. TÜFE enflasyon oranının, Aralık 2002 itibariyle % 20 oranına düşmesi hedeflenmektedir.
- Dış cari hesap dengesinin, Türk ürünlerinin artan rekabet gücü ve ekonomik faaliyetlerdeki daralma sonucunda, önemli ölçüde iyileşmesi beklenmektedir. 2000 yılında GSMH'nın % 5'i kadar açık veren cari hesabın, 2001 ve 2002 yıllarında genel olarak dengede olmasını beklemekteyiz.

4. **Bu hedefler, üçlü bir yaklaşıma dayandırılarak gerçekleştirilecektir: (i) bankacılık sektöründeki bozukluklar başta olmak üzere, son krizin doğrudan temelinde yatan bozuklukların düzeltilmesi ve ekonomi yönetiminin şeffaflığının ve özel sektörün ekonominin yeniden yapılandırılması sürecindeki rolünün geliştirilmesine yönelik yapısal politikalar, (ii) finansal istikrarı sağlamaya ve enflasyonla mücadeleyle devam edilmesine ilişkin maliye ve para politikaları, (iii) makroekonomik istikrar, büyüme ve toplumun en en muhtaç kesimlerini koruma hedefleri ile örtüşen ücret ve maaş politikaları oluşturulması yönünde geliştirilmiş sosyal diyalog.**

5. **Politikalar açıklanacak ve şeffaf bir şekilde uygulanacaktır.** Özellikle, bankaların yeniden yapılandırılmaları gibi kritik alanlarda, stratejimizin en önemli ve ayrılmaz unsurlarından biri, yeni bir iletişim ve açıklık politikasının uygulanması olacaktır. Temel politikaların ve faaliyetlerin, piyasa katılımcılarına, düzenli basın toplantıları, bildirimler, seminerler ve diğer vesilelerle duyurulmasına yönelik bir strateji geliştirilecektir.

B. Daha Güçlü Bir Ekonomi İçin Gerekli Yapısal Politikalar

6. **Son gelişmeler, geniş alana yayılmış yapısal zayıflıkların devam ettiği bir ortamda, enflasyonla mücadeleyle yönelik sıkı para ve maliye politikalarının uygulanmasının zorluğunu ortaya koymuştur.** Kamu bankaları dahil olmak üzere, tüm bankacılık sektörünün kırılabilirliği büyük çaplı mali yük yaratmış ve para politikasının işlevini bozmuştur. Bu sorunlar, yalnızca temelde yatan zayıflıklardan kaynaklanmamış aynı zamanda, kamuoyunun araştırma kabiliyetini engelleyen ve gerekli politika ayarlamalarının yapılmasını geciktiren, özellikle kamu bankalarının hesaplarında olmak üzere, yetersiz şeffaflıktan kaynaklanmıştır. Dolayısıyla, politika kararlarında şeffaflığın artırılması bir öncelik haline gelmiştir. Bu, kamu ve özel kuruluşların uyması gereken raporlama usullerini geliştirerek, idari usulleri ve düzenleyici esasları iyileştirerek gerçekleştirilecektir. Daha genel anlamda, uygun bir düzenleyici çerçeve içinde özel sektörün ekonomideki rolünün artırılması suretiyle gerçekleştirilecektir. Aşağıda detayları verilen ve bankacılık, kamu muhasebesi, özelleştirme ve yabancı doğrudan yatırıma ilişkin yapısal politika gündemimiz ortak bir ilmekle örülmüştür: ekonomik ortamın, artırılmış şeffaflık, iyi yönetim ve

güçlendirilmiş düzenleyici çerçeve ile iyileştirilmesi amaçlanmaktadır. Yapısal politikalar gündemimizin hayata geçirilmesinde, Dünya Bankası'nın desteğinin devamını bekliyoruz.

Bankacılık Sektörü Reformu

7. Bankacılık alanında uzak görüşlü ve kararlı adımlar atılması gerekmektedir. Özellikle kamu bankalarında gözlenen, ancak özel bankaların mali yapılarının giderek bozulması nedeniyle, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) tarafından giderek artan sayıda devralınmalara neden olan bankacılık sektörünün genelindeki yapısal zayıflık, kamu maliyesinin üstleneceği zararların büyümesine yol açmıştır. Bu zararları karşılamak için artan fon ihtiyacı, kamu bankalarını ve TMSF bünyesindeki bankaları, giderek daha fazla gecelik fonlamaya itmiştir. Bu durum, bankaları özellikle likidite ve faiz oranı risklerine karşı dirençsiz bırakmış, bu da para politikası kontrolünü güçleştirmiştir. Olağanüstü yüksek gecelik faiz oranları, zararların ve fonlama gereksinimlerinin son aylarda geometrik olarak artmasına neden olmuştur.

8. Sistemin istikrarı, para politikası kontrolü ve faiz oranlarının düşürülebilmesi için kamu ve TMSF bankalarının köklü bir reforma tabi tutulması, en büyük öncelik olmuştur. Üç kamu bankası (Ziraat, Halk ve Emlak) ve TMSF bankalarının, Merkez Bankası'na olan yükümlülükleri hariç, gecelik yükümlülükleri (repolar ile ticari banka ve banka dışı müşterilerin mevduatları), 16 Mart itibarıyla 13 ¾ katrilyon TL civarındadır. Stratejimiz, sistemik kırılma risklerini ve para politikasının etkinliğine olan tehditlerini azaltmak ve bilançolarını küçültmek amacıyla, bu bankaların gecelik pozisyonlarını tamamen ortadan kaldırmaktır. Daha ayrıntılı olarak, kamu bankalarını ve TMSF bünyesindeki bankalara yeniden sermayelendirilmelerini karşılamak amacıyla kamu borçlanma kağıtları verilecektir (aşağıyada açıklanmaktadır). Bu kağıtlar, doğrudan veya repo anlaşmaları ile Merkez Bankası'na satılacak olup, karşılıkları gecelik pozisyonların ortadan kaldırılması için kullanılacaktır. Kamu bankalarının ve TMSF bünyesindeki bankaların 16 Mart itibarıyla olan gecelik pozisyonu en az üçte iki oranında (ticari bankalara karşı olan gecelik pozisyonların ortadan kaldırılması da dahil olmak üzere) azaltılacaktır. **Bu altıncı ve yedinci gözden geçirmenin tamamlanması için bir koşuldur (Tablo 2).**

Kalan gecelik pozisyonların ortadan kaldırılması **ise sekizinci gözden geçirmenin tamamlanmasının bir koşuludur**. Bu işlemlerin sonucu olarak finansal sistemde ortaya çıkacak fazla likidite, Merkez Bankası tarafından, Hazine'nin borç yönetimi ile sıkı eşgüdüm altında emilecektir. Ek olarak, tüm kamu bankaları ile TMSF bünyesindeki bankaların Merkez Bankası ile olan repo anlaşmalarının toplam tutarının 2001 yılı Mayıs ayı sonu itibariyle 7 katrilyonu aşmaması, **sekizinci gözden geçirmenin tamamlanması için bir koşuldur**.

9. **Ayrıca, tüm kamu bankaları ve TMSF bünyesindeki bankalar, uygulayabilecekleri vadelere ilişkin yön verici ilkelere ve değişik vadelerde uygulayabilecekleri ortak mevduat faizlerine uymakla yükümlü olacaklardır.** Vade ilkeleri, kamu ve TMSF bankaları yönetim kurulları tarafından Merkez Bankası ile istişare edilerek belirlenecektir. Bu ilkeler ticari bankalardan ve diğer piyasa kaynaklarından sağlanacak gecelik borçlanmalara ilişkin limitleri de içerecektir (bu limitler sekizinci gözden geçirme sırasında daha detaylı olarak görüşülecektir). Kamu bankaları ile TMSF bünyesindeki bankaların uygulayacakları ortak mevduat faiz oranları, bu bankaların ortak yönetim kurulları ve hazine birimleri tarafından Merkez Bankası ile istişareli olarak günlük bazda belirlenecektir. Bu oranlar kamu bankaları ve TMSF bünyesindeki bankaların kar edebilmelerini sağlayacak şekilde, kamu kağıdı piyasa faiz oranlarının altında tutulacaktır. Merkez Bankası, Hazine Müsteşarlığı, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, kamu bankaları ve TMSF bünyesindeki bankaların hazine birimleri arasında sürekli bir eşgüdümü sağlamaya yönelik özel düzenlemeler yapılmıştır.

10. **En büyük iki kamu bankasında (T.C. Ziraat Bankası ve T.Halk Bankası), bu bankaların gelecekte karlı olmalarının sağlanması amacıyla, finansal ve işlevsel yeniden yapılandırma gerçekleştirilecektir.** Daha ayrıntılı olarak :

- Ziraat ve Halk Bankalarının yönetimi, politik olarak bağımsız, Hazine'ye rapor veren, bir ortak kurulun oluşturulması ve yeni bir yönetimin atanması **(altıncı ve yedinci gözden geçirmelerin tamamlanması için koşul)** yolu ile güçlendirilecektir. Yeni yönetim, operasyonlara karlılığı temin edecek ticari kriterleri ve fiyatlandırma politikalarını uygulayacaktır. Yönetim Kurulu, ayrıca bu bankaların özelleştirme politikalarını oluşturacaktır.

- Finansal yeniden yapılandırma, kalan görev zararlarının kaldırılmasını, herhangi bir negatif net değeri kapatacak yeniden sermayelendirmeyi, piyasa getirisinin altında getirisi olan mevcut kamu kağıtlarının (gerekli görülen hallerde bilançolarını güçlendirmek amacıyla) değiştirilmesi ve bankaların risk ağırlıklı sermaye yeterlilik oranının %8'e çıkarılmasını gerektirmektedir (Bu finansal yapılandırmanın gerçekleştirilmesi **altıncı ve yedinci gözden geçirmelerin tamamlanmasının bir koşuludur**). Bu amaçlar için kullanılacak araçlar, piyasa koşullarına haiz, çeşitli vade ve döviz cinsleri üzerinden ve bankaların olabilecek mevduat çekişlerini karşılayabilecek ve işlem görebilecek düzeyde likiditeye sahip olmalarını temin etmek üzere, üçer aylık dönemli faiz ödemesi olan nakde dönüştürülebilir kamu kağıtları olacaktır. Bu kağıtlar, gelir sağlamak amacıyla tutulacak olup, sadece net mevduat çekişleri veya diğer yükümlülüklerin karşılanması için nakde çevrilebilecektir.
- Bu adımlara, bankaların yönetim kurulları ve banka idarecileri tarafından uygulanacak yeni risk yönetimi prosedürleri de eşlik edecektir. Bu bankaların faaliyetleri, işletme giderlerini düşürmek amacıyla mümkün olduğunca hızlı bir şekilde etkin hale getirilecektir.
- Yukarıda söz edilen finansal yeniden yapılandırmanın tamamlanması akabinde, bu bankaların, ticari bankalara uygulanan tüm BDDK düzenlemelerine uymaları zorunlu hale getirilecektir. Hazine bu bankaların nakit akımlarını, karlılıklarını ve likiditelerini derhal daha yakından izlemeye başlayacaktır. Kamu bankalarının program kapsamında izlenmelerine ilişkin spesifik göstergeler sekizinci gözden geçirme sırasında tanımlanacaktır.
- Her bir bankada, sözkonusu reformların uygulanması bağımsız dış denetçilerce izlenecektir. Bu denetçiler Mayıs ayında atanacaktır.

11. **Kalan daha küçük iki kamu bankasından birinin ödeme gücü kalmamıştır ve varlığını sürdürülemez durumdadır, diğeri ise özelleştirme sürecindedir.** Ödeme gücü kalmamış durumdaki bankanın (Emlak Bankası) bankacılık lisansı iptal edilecek (banka kapatılacak) olup, yükümlülükleri ile bazı

varlıkları T.C. Ziraat Bankası'na devredilecektir (**bunun 2001 yılı Mayıs ayı sonuna kadar yerine getirilmesi sekizinci gözden geçirmenin tamamlanması için ön koşuldur**). T.C. Ziraat Bankası'na, Emlak Bankası ile birleşmesini kolaylaştırmak amacıyla ek sermaye konulacaktır. Diğer kamu bankası (Vakıf Bank) hisselerinin IMKB'de halka arz edilmesi, son krizler nedeniyle ertelenmiştir. Ancak, özelleştirme sürecine piyasa koşulları el verdiği ivedilikle devam edilecektir.

12. **TMSF bünyesinde bulunan bankaların gecelik piyasalara aşırı başvuruları sebebiyle zararlarının hızla artması, bu bankaların çözüme kavuşturulmasının hızlandırılmasını en temel öncelik haline getirmiştir.** 1997 yılından beri 13 banka devralınmış olup, bunlardan 10'u son iki yıl içinde devralınmıştır. Geçiş bankası (Sümerbank) altında birleştirilen beş bankanın faaliyetleri hızla azaltılmakta olup, şubelerinin yarısı halihazırda kapatılmış ve personel sayısı da halihazırda yarıya indirilmiştir. Diğer bir küçük banka (Ulusalbank) halihazırda olabildiğince küçültülmüş olup, Mayıs ayında Sümerbank bünyesine alınacaktır. Ancak, vurgulanması gereken bir konu da tüm idari giderlerin toplam zararların %2'sinden az olduğu ve en acil olarak üzerine gidilmesi gereken hususun finansal yeniden yapılandırma olduğudur. Buna göre, bankanın negatif net değerinin karşılanması amacıyla, Sümerbank, kamu bankalarına verileceklere benzer, nakde çevrilebilir ve döviz cinsinden mevduat yükümlülüklerini de karşılayabilecek türde para birimleri cinsinden kamu kağıtları kullanılmak suretiyle TMSF tarafından yeniden sermayelendirilecektir (**altıncı ve yedinci gözden geçirmelerin tamamlanması için koşul**). Sümerbank'ın geri dönmeyen kredileri, Temmuz ayı sonuna kadar TMSF'nin Tahsilat Birimi'ne devredilecektir. Sümerbank satışa sunulacak ve teklifler 2001 yılı Eylül ayı sonuna kadar toplanacaktır. Bu vakte kadar geçerli teklif alınmadığı takdirde banka tasfiye edilecektir. Diğer bankalara mevduat transferini ve eşdeğer kamu kağıtları portföyünü içeren tasfiye planı bankanın satılamaması halinde geliştirilecektir.

13. **Aynı zamanda, TMSF, zayıflayan yatırımcı ilgisi ve kötüleşen ekonomik konjonktür karşısında zor bir görev olan bünyesindeki kalan 7 bankanın çözüme kavuşturulması çalışmalarını hızlandırmaktadır.** Bu gruptaki bankalar da negatif net değerlerinin karşılanması amacıyla yeniden sermayelendirilecektir (**altıncı ve yedinci gözden geçirmenin tamamlanması için koşul**). Bugüne kadar satışa sunulan

bankalardan sadece ikisi, orta büyüklükteki Demirbank ve küçük bir banka (Bank Ekspres) için teklif alınmıştır. En son müdahale edilen banka (İktisat Bankası) Mayıs ayında satışa sunulacaktır. Bu üç banka, satış açısından en uygun bankalar olarak değerlendirilmekte olup, satışlarının bir an önce tamamlanması için gerekli tüm gayret gösterilmektedir. Demirbank'ın satışına ilişkin olarak, bir yerli ve iki yabancı teklif sahibi ile müzakereler sürdürülmektedir. Bu bankaların 2001 yılı sonuna kadar satılamaması halinde, bankalar tasfiye edilecektir. Kalan dört banka ise Mayıs ayı sonuna kadar ya ikinci bir geçiş bankası altında toplanacak ya da tasfiye edilecektir **(sekizinci gözden geçirmenin tamamlanması için koşul)**. Özet olarak, 1997 yılından bugüne kadar TMSF bünyesine alınan 13 bankadan, sekizi Mayıs ayı sonuna kadar kapatılmış olacaktır. Kalan bankalar ise, 2001 yılı sonuna kadar satılacak, tasfiye edilecek veya başka bir şekilde çözüme kavuşturulacaktır **(onikinci gözden geçirmenin tamamlanması için koşul)**. Gelecekte, TMSF bünyesindeki bankaların özelleştirilmesi sürecinde, eski banka sahiplerinin, azınlık hisseleri için bile olsa, doğrudan veya dolaylı olarak ihalelere verecekleri teklifler kabul edilmeyecektir.

14. **TMSF'nin Tahsilat Birimi'nde sorunlu alacaklarla ilgili olarak yeterliliğinin artırılması önem ve öncelik kazanmıştır.** Tahsilat Birimi çok yavaş bir şekilde işe başlamış olup, henüz hiç bir geri dönmeyen kredi bu birime devredilmemiştir. Kredi ve diğer varlıkların satışı, tahsili ve diğer çalışmalar için yeterliliğinin artırılmasının bankaların çözüm süreci için gerekli hale geldiği anlaşılmıştır. Geri dönmeyen kredileri ve diğer varlıkları TMSF'den devralmaya başlamasına hazırlamak için Tahsilat Birimi'ne hızlı bir şekilde ilave personel alınacaktır. Tahsilat Birimi'nin faaliyetlerini kolaylaştıracak kanuni değişiklikler (özel ticari mahkemelerin kurulması ve TMSF'ye alacak tahsili için özel yetkilerin verilmesi) Meclis'e sunulmuştur. Yukarıda bahsedildiği üzere, Sümerbank 75 milyar TL'nin üzerindeki tüm geri dönmeyen kredileri Temmuz ayı sonuna kadar Tahsilat Birimi'ne devredecektir. Diğer TMSF bankaları da kendi devir işlemlerini bu zamana kadar başlatmış olacaklardır. Bu devirler, bu yıl Ekim ayı sonuna kadar tamamlanacaktır. Tahsilat Birimi, performansı hakkında kamuoyunu ve piyasaları bilgilendirecektir. Mayıs ayı sonuna kadar, Tahsilat Birimi'nin faaliyet kuralları ve prosedürleri onaylanacak, profesyonel yöneticiler atanacak ve önemli sayıda uzmanlaşmış profesyonel personelin istihdamı başlatılacaktır.

15. **Özel bankalarda, yüksek faiz oranları, TL'nin değer kaybı ve yavaşlayan ekonominin etkilerini bertaraf edebilmek için yeniden sermayelendirmeye ihtiyaç vardır.** Bankaların sermayelerini artırmaya ihtiyaçları vardır ve bir çok banka halihazırda sermayesini artırmıştır. Tüm nakit kar payı dağıtımları sermaye yeterlilik oranları sağlanıncaya kadar durdurulmuştur. BDDK sermaye eksikliği olan tüm bankaların Nisan ayı sonuna kadar detaylı sermaye kuvvetlendirme planları sunmasını zorunlu tutmuştur (**altıncı ve yedinci gözden geçirmelerin tamamlanması için ön koşul**). BDDK bu planların zamana bağlı taahhüt mektupları yolu ile uygulanmasını aktif bir şekilde takip edecektir. Bankalar, özellikle ortak sahipleri olanlar, birleşmeye teşvik edilecektir. Vergi kanunları bankaların ve iştiraklerinin birleşmesinin vergi doğurmayacak şekilde gerçekleştirilebilmesi için tekrar gözden geçirilecektir. Ödeme kabiliyetini kaybeden herhangi bir banka TMSF tarafından devralınacaktır. Şüpheli alacak karşılıklarına ilişkin kurallar sıkı sıkıya uygulanacaktır. Tüm bankalardaki likidite pozisyonu ve faiz oranlarını takip eden kapsamlı bir sistem, bankaların sağlıklı olmayan uygulamalar içine girmelerini engellemek ve düzeltici tedbirlerin erken alınmasını sağlamak için yürürlüğe konmuştur. Tüm mevduat sahiplerinin ve kreditorlerin tümüyle garanti altında olmasının, BDDK'ya bankaları çözüme kavuşturmasında bankalara hücum olması endişesine karşı koruma sağladığından emin olunmakla beraber, bu garantiyi devletin fonlaması hukuken açık hale getirilerek daha da kuvvetlendirilmiştir.

16. **Bankalar Kanunu, çözüm sürecini kolaylaştırmak ve düzenleyici çerçevenin seviyesinin yükseltilmesini desteklemek amacıyla bir çok açıdan değiştirilecektir:** Bu değişiklikler arasında; (a) Özel ticari mahkemelerin kurulması ve TMSF'ye alacakları tahsil için özel yetki verilmesi; (b) BDDK ve TMSF yönetim ve personelinin icra ettikleri resmi görevden ötürü karşı karşıya kalabilecekleri adli davalara karşı korunmasının kuvvetlendirilmesi (c) "kendi fonları – own funds" kavramının tanımlanarak yeni bağlı kredilendirme limitlerinin konsolide bazda uygulanmasına izin verilmesi; (d) kredi riski tamamlamasının türev ürünleri de içerecek şekilde genişletilmesi; (e) şüpheli alacak karşılıklarının tam olarak vergiden düşürülebilmesinin sağlanması (aşağıda açıklanmıştır); bulunmaktadır. **Bu değişikliklerin Meclis'te onaylanması altıncı ve yedinci gözden geçirmenin tamamlanması için koşul olacaktır.**

17. Düzenleyici çerçevenin süregelen kuvvetlendirilmesi aşağıdaki tedbirleri içerecektir:

- Bağlı kredilendirme probleminin çözümü için, bankaların sahiplerine ve diğer taraflara ilişkin risk limitinde ilgili tarafları tanımlayan bir düzenleme hazırlanmıştır. Yukarıda bahsedilen “kendi fonları (own funds)”nı tanımlayan hukuki değişiklik, konsolidasyona izin verecek ve düzenlemeyi Avrupa Birliği standartları ile tamamen uyumlu hale getirecektir. Bu uygulama Bankacılık Kanunu’nun değiştirilmesinden sonra bir ay içinde kabul edilecektir (**yapısal benchmark**). Yeni düzenleme 1 Temmuz 2001’den itibaren yürürlüğe girecektir. BDDK başlangıçta limitleri aşan bankalara, tedrici bir şekilde belli bir zamanlamaya bağlı olarak kanuna tam uyum için süre tanıyacaktır.
- Yakın zamanda çıkarılan ve 1 Ocak 2002’den itibaren yürürlüğe girecek piyasa riski düzenlemesi ile döviz riskine (FX exposure) bir sermaye cezası (capital charge) getirilmektedir. Ancak, döviz yükümlülüklerini forward döviz alımları ile kapatan bankalar, karşı taraf riski (counterparty exposure) ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu şekildeki kredi riskini karşılamak amacıyla, Bankalar Kanunu yukarıda belirtildiği üzere tek tek karşı taraflara (veya ilgililere) olan toplam riski sınırlamak için, türev ürünlerini kredi tanımlamasına dahil edecek şekilde değiştirilecektir.
- 2002 başından itibaren bankalar için muhasebe standartları uluslararası standartlar düzeyine getirilecektir (**yapısal benchmark**). Bu değişiklik tüm geri alım sözleşmelerinin (repo) banka bilançolarına dahil edilmesini içerecektir.

18. Kredi ödemelerinin ve şirket yeniden yapılandırılmasının uygulanmasını kolaylaştırmak için geniş anlamdaki kanuni ve yargısal çerçeve gözden geçirilmektedir. Hükümet borçların etkin ve hızlı tahsili ve yeniden yapılandırılmasını sağlamak amacıyla yargısal ve idari süreç dışında icra ve iflas kanunlarını da gözden geçirmektedir. Bu gözden geçirme, yapısal çerçevenin daha geniş anlamdaki reformu bağlamında gerçekleştirilmektedir. Bu çerçeveye, orta seviyede bölgesel danışma mahkemelerinin (intermediate regional civil courts of appeal) kurulması, hakim ve avukatların ihtisas konularında eğitimini iyileştirecek

Adalet Akademisi'nin kurulması, ve Yüksek Mahkeme hakimlerinin konularına göre, örneğin, icra ve iflas davalarını daha düşük seviyede ihtisas mahkemelerine gönderilebilme yetkisinin verilmesi de dahildir. Ayrıca, Hükümet, borç ve şirket yeniden yapılandırmasına ilişkin engelleri kaldırmak amacıyla vergi kanunlarını gözden geçirmeye devam etmektedir.

Mali Şeffaflık ve Yönetim

19. **Program çerçevesinde mali şeffaflık ve yönetimin iyileştirilmesi alanında ilerlemeler sağlanmıştır ancak, daha fazla çabaya ihtiyaç duyulmaktadır.** Merkezi bütçe dışında, özellikle mali ve mali olmayan kamu iktisadi teşebbüslerinde, 2000 yılında ve 2001 yılı başında yaşanan gelişmelerin kamu maliyesi üzerindeki etkileri bu sektörlerde artan açıkların ortaya çıkmasıyla, daha fazla gündeme gelmiştir. Her ne kadar program çerçevesinde takip edilen büyüklükler bu maliyetlerin büyük bir kısmını kapsasa da, kamuya ve Parlamento'ya bunların açıklanması konusu, geniş tanımı ile mali yönetimin hesap verebilirliğinin artırılabilmesi için, daha da iyileştirilmelidir. Bu kapsamda programımız, kamu maliyesi hesaplarını iyileştirmek amacıyla, kamu bankalarına ilişkin yukarıda açıklanan adımlara ek olarak, aşağıdaki tedbirleri içermektedir :

- 2000 yılında 25 bütçe içi ve 2 bütçe dışı fonun kapatılmasını müteakiben 2001 yılı Mart ayında 2002 yılından itibaren geçerli olmak üzere 21 bütçe içi ve 4 bütçe dışı fon daha kapatılmıştır. Kalan 15 bütçe içi fonu (Dünya Bankası kredilerinin kullanılmasında ihtiyaç duyulan Destekleme Fiyat İstikrar Fonu-DFİF hariç) ve 2 bütçe dışı fonu da Haziran 2001'e kadar kapatma konusundaki kararlılığımız sürmektedir (**yapısal benchmark**). Sonuç olarak DFİF hariç tüm bütçe içi fonlar 2002 Yılı Bütçesi'nde ortadan kaldırılacak ve bütçe dışı fonlar şu beş fon ile sınırlı olacaktır : Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu, Savunma Sanayiini Destekleme Fonu, Tanıtma Fonu, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu ve Özelleştirme Fonu. Bütçe içi veya dışı yeni fon yaratılmayacaktır.
- Ek olarak, bütçe kontrolünü ve şeffaflığı artırmak için 3418/39B sayılı Kanun ile sağlanan ve halihazırda harcamacı bakanlıkların özel hesaplarına doğrudan

aktarılan tüm gelirleri (büyük kısmı taşıt vergilerinden kaynaklanmaktadır) 2002 Yılı Bütçesi ile birlikte uygulanmaya başlanmak üzere (söz konusu Kanun'un 39'a A Maddesi uyarınca) doğrudan bütçeye aktaracağız.

- 2001 yılı sonuna kadar döner sermayelerin sayısını en az yarıya indirmek niyetindeyiz (2,650 özel hesap ya da kurum kamu hizmetlerinin satışından elde ettikleri gelirler karşılığında GSMH'nin %1'i tutarında harcama kaydetmektedir) (yapısal benchmark). Bu büyük miktardaki azaltmayı takiben, döner sermayelerin faaliyetlerinin kapsamlı bir finansal ve ekonomik denetimini Mayıs 2002 sonuna kadar gerçekleştireceğiz. Söz konusu raporun bulguları ışığında Haziran 2002 sonuna kadar daha ileri adımlar belirlenecektir.
- Kamu sektörü için açık borçlanma kuralları ve limitleri ortaya koyan ve Hazine'nin devirli kredi –on-lending- ile borç garantilerini de bütçe kapsamına alan kamu finansmanı ve borç yönetimi kanununu 2001 yılı Haziran ayı sonuna kadar Meclis'e sunmaya niyetliyiz (**yapısal benchmark**). 2001 yılı Mayıs ayı itibarıyla, Hazine hesaplarına ilişkin aylık raporlara IMF'in Kamu Finansmanı İstatistikleri standartları doğrultusunda "borç verme eksi geri ödeme" kalemi eklenecek ve böylelikle bütçe dengesi kapsamı garantili borca ilişkin net Hazine ödemesini içerecek şekilde genişletilecektir. Bu kalem 2002 Yılı Bütçesi'ne konulacaktır.
- Bütçe dökümanlarının şeffaflığını artıracacağız. Mali yönetim sürecine dahil olan kamu kurumları, 2001 yılı Ekim ayında Bütçe ile birlikte Parlamento'ya sunulacak olan, Hükümet'in mali politikalarını ve taahhütlerini açıklayan ve kamu maliyesi hesapları konusunda açıklayıcı bilgi sağlayacak Yıllık Program'ın kapsamını genişletecektir. Bu dökümanın öncesinde 2001 yılı Temmuz ayında bir yıl ortası Ekonomik ve Mali Güncelleme Raporu yayınlanacaktır. Parlamento'ya sunulacak 2002 yılı taslak Bütçesi'ne şu kurum ve kuruluşların hesap ve mali görünümleri eklenecektir : (i) tüm bütçe dışı fonlar ve sosyal güvenlik kuruluşları (gecikmiş sosyal güvenlik katkı paylarına ilişkin bir rapor da dahil olmak üzere); (ii) döner sermayeler; (iii) Hazine'nin tüm ihtiyati yükümlülükleri; (iv) kamu bankaları da dahil olmak üzere tüm KİTler; ve (v) yerel yönetimler (**yapısal**

benchmark). Ayrıca, 2003 itibariyle bütçe kamu yatırım programlarının tahmin edilen orta vadeli cari harcamalarının etkilerini de kapsayacaktır.

- Harcama yönetimini iyileştirmek için 2001 ortasına kadar devlet birimlerindeki harcama ve maliyetlerin daha iyi takip edilmesini sağlayacak bilgisayarlı muhasebe sistemi uygulamasını tamamlayacağız. Ayrıca, 2002 yılı bütçesi kapsamında pilot uygulama için 2001 Haziran ayı sonuna kadar uluslararası standartlara uygun yeni bir bütçe sınıflandırması tamamlanacaktır. 2001 yılında ayrıca, tahakkuk bazlı muhasebe sistemine geçilmesine ilişkin gerekli çalışmaları başlatmak niyetindeyiz.
- Birleşmiş Milletler standartları (UNCITRAL) ile uyumlu bir kamu ihale kanunu 15 Ekim 2001 tarihine kadar Parlamento'ya sunulacaktır (**yapısal benchmark**).
- Kamu sektöründe yönetimi iyileştirmek üzere gerekli etik ve yasal tedbirleri tanımlamak ve uygulamak amacıyla daha sistemli bir yaklaşım ortaya koyacağız. Bu amaçla, Hazine Müsteşarlığı, Başbakanlık Teftiş Kurulu, Maliye Bakanlığı bünyesindeki Mali Suçlar Araştırma Kurulu Başkanlığı, Adalet Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı temsilcilerinden oluşan bir yönlendirme komitesini oluşturmuş bulunuyoruz. Bu komite, Dünya Bankası ile işbirliği halinde, devlet ile sivil toplumun rüşvet ile mücadele ve yönetimin iyileştirilmesi amacıyla hangi alanlarda birlikte çalışabileceğini belirlemek üzere bir plan oluşturacaktır. Bu komitenin sözkonusu planı 2001 yılı Eylül ayı sonuna kadar bitirmesini bekliyoruz. Sözkonusu plan, Kamu Harcamaları ve Kurumsal İnceleme (PEIR) çalışması bulgularıyla birlikte orta vadede yönetim ile ilgili yapısal hususları ele alacak bir Kamu Sektörü Uyum Kredisi (PSAL) için gerekli altyapıyı oluşturabilecektir. Çabalarımızın kamuya daha iyi duyurulabilmesi için önümüzdeki aylarda "Etkin Yönetim" konusunda bir dizi uluslararası konferans vermeyi planlamaktayız. Kısa vadede kamu görevlilerinin görev ve uygulama esaslarının (code of conduct) geliştirilmesi üzerindeki çalışmalarımız ve bu kapsamda yaz tatiline girmeden önce Parlamento'ya sunacağımız ilgili yasal değişiklikler üzerinde odaklanmaktayız.

Türk Ekonomisinde Özel Sektörün ve Yabancı Yatırımın Rolünün Artırılması

20. **Özel sektörün, özelleştirme dahil Türkiye ekonomisine yön vermekteki rolünün artırılmasına ilişkin politikalar başlangıcından beri programımızın bir parçasını teşkil etmektedir.** 2000 yılı için öngörülen iddialı özelleştirme programının bir kısmı gerçekleştirilebilmekle beraber özelleştirme politikalarına hem kamunun borç stoğunu düşürmek hem de ekonomideki etkinliğini artırmak açısından, özellikle bugünlerde ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca, önemli bir miktara ulaşmış bulunan dış borç stoğunu azaltabilmek ve ekonomiyi daha da modernize edebilmek için orta vadede daha fazla doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını çekmek zorunluluğu vardır. Yukarıda anlatıldığı üzere, özel sektörün bankacılık sektörünün yeniden yapılandırılmasına katılması beklenmektedir. Bunlara ek olarak, aşağıdaki adımlar atılacaktır.

21. **Özelleştirmenin zamanlaması piyasa koşullarına bağlı olmakla birlikte hedefimiz başarılı özelleştirme politikalarına engel teşkil eden tüm hususları ortadan kaldırarak, piyasa koşulları elverdiğinde en hızlı şekilde harekete geçebilmektir.** 2001 yılının kalan kısmında atılacak adımlar, Türk Telekom, TÜPRAŞ (petrol rafinerisi), Türk Havayolları (THY), ERDEMİR (çelik), TEKEL (tütün ve alkollü içecekler), ŞEKER (şeker) ve elektrik enerjisi üretimi (TEAŞ) ve elektrik dağıtımı (TEDAŞ) şirketleri de dahil olmak üzere önemli kamu teşebbüslerinin çoğunluk hisselerinin özelleştirilmesi için gerekli hazırlık işlerinin tamamlanmasına odaklanacaktır. Özelleştirme İdaresi de elindeki küçük ve orta ölçekli şirketler portföyünü satma çabalarına devam edecektir. Bu operasyonlar bütçeye çok yüksek seviyede nakit gelir getirebilecektir, ancak bunların zamanlaması piyasa koşullarına bağlı olacaktır. Dolayısıyla, 2001 için özelleştirme gelirlerinden beklenen getiri miktarını 1 milyar ABD Doları olarak (2000 yılında tamamlanan operasyonlardan nakde dönüştürülen 2 milyar ABD Dolarına ilave olarak) revize etmiş bulunuyoruz. 2002 yılında ise özelleştirme gelirlerinin 3½ milyar ABD Dolarına çıkmasını bekliyoruz. Daha ayrıntılı olarak:

- Telekomünikasyon sektöründe, Hükümet şu konularda yasal düzenlemeler yapmaya niyetlidir: (i) Devletin elinde tutacağı altın hisse hariç Türk Telekom'un hisselerinin %100'üne kadar satılabilmesine yetki veren düzenleme (altın hisse

diğer ülkelerdeki benzer özelleştirme uygulamalarında olduğu üzere ulusal çıkarların korunması ve güvenliği için elde tutulacaktır) (ii) Türk Telekom'un %5'lik hissesini küçük yatırımcılara ve çalışanlarına ayıran düzenleme, (iii) Yabancıların Türk Telekom'daki hisse oranlarının %45'i aşmamasını öngören ve çoğunluk hisseye sahip olabilecek stratejik yatırımcı konsorsiyumunda yabancıların çoğunlukta bulunması halini dışlamayan düzenleme, (iv) basit çoğunlukla karar alan ihale komisyonunun oluşumunu, 2 üye Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'ndan, 2 üye Ulaştırma Bakanlığı'ndan ve 1 üye Hazine Müsteşarlığı'ndan olmak üzere değiştiren düzenleme, (v) Türk Telekom'un sabit hat ve diğer telekomünikasyon hizmetlerindeki mevcut tekel statüsünü, devletin payı %50'nin altına düştüğü andan itibaren geçerli olmak üzere kaldıran düzenleme (vi) Telekomünikasyon hizmetlerine ve altyapısına ilişkin tüm lisans verme yetkilerini Telekomünikasyon Düzenleme Kurulu'na devreden düzenleme ve (vii) Kuruluşun hisselerinin sahibi olarak Hazine'ye Türk Telekom'un Ana Sözleşmesi'nde Ulaştırma Bakanlığı'nın onayını gerektirmeksizin değişiklikler yapma ve Türk Telekom'un Yönetim Kurulu ve yönetimini atama yetkisi verme.

Bu yasal düzenlemelerin Parlamento'da kabulü altıncı ve yedinci gözden geçirmelerin tamamlanması için önkoşul olacaktır. Yeni kanun uyarınca Özelleştirme İdaresi, Türk Telekom'un özelleştirilmesi için revize bir plan hazırlayarak Bakanlar Kurulu'nun onayına sunacaktır. Şirketin tam anlamıyla ticarileştirilebilmesi amacıyla Türk Telekom Genel Kurulu'nun atayacağı yeni profesyonel yönetim kurulu ve şirket yönetiminin üyeleri yetkinlikleri kanıtlanmış ve tecrübe sahibi kişiler olacaktır. Şirketin Yönetim Kurulu ve üst düzey yönetimde bu konularda özel sektör tecrübesi olan üyeler bulunacaktır. **(Bu şekilde oluşturulmuş Yönetim Kurulu ve üst yönetimin atanması sekizinci gözden geçirmenin tamamlanması için koşuldur).** Ayrıca Türk Telekom'un Yönetim Kurulu kapsamlı bir şirketleşme planını (corporatization plan) kabul edecektir. Şirketleşme planı; (i) yansız denetim görüşlerini sağlayacak yeterlilikte uluslararası standartları, finansal kontrol ve yönetim usullerini getirecek; (ii) personel düzeyini şirketin gerçek faaliyet ihtiyaçlarına göre belirleyecek ve (iii) hem internete erişimi ve hem de kırsal alanın verilen hizmetlere ulaşımını artırarak ihtiyaca cevap verecektir. Üçüncü nesil mobil telefon lisansının satışının hızlandırılması için gerekli hazırlık çalışmaları başlatılacaktır.

- Parlamento, sivil havacılık endüstrisini daha da serbestleştirmek ve yabancı sermayeyi çekebilmek amacıyla iç hat tarifelerini serbest bırakan bir kanunu onaylamıştır.
- TUPRAŞ'a ilişkin olarak ise Özelleştirme İdaresi şirketteki özel sektör payını %51'e çıkartacak başka bir halka arz yapmak niyetindedir.
- Şeker piyasasını reforma tabi tutan kanun Nisan ayında kabul edilmiştir. Tütün sektörünü serbestleştiren, tütün için destekleme alımlarını tedricen kaldıran ve TEKEL'in varlıklarının satışına izin veren Tütün Kanunu'nun Meclis'te Mayıs ayı içinde kabul edilmesi beklenmektedir (**sekizinci gözden geçirmenin kabulü için koşul**). Bu kanunun onaylanmasını müteakiben, 2002 sonuna kadar tamamlanması beklenen TEKEL ve ŞEKER'in özelleştirilmesi, Dünya Bankası'nın kredileri ile desteklenmesini beklediğimiz tarım reformu programının diğer bölümleri ile koordine edilecektir.
- ERDEMİR, İSDEMİR ile birleştirilerek ve bir kısım hissesinin daha IMKB'de satılması yoluyla özelleştirilecektir.
- Hükümet, Elektrik Piyasası Kanunu'nda gösterildiği üzere işletme haklarının devri için son tarih olan 30 Haziran 2001 tarihinden sonra devletin elinde kalan elektrik üretim ve elektrik dağıtım varlıklarını özelleştirmek niyetindedir. Özelleştirme İdaresi, kanunda belirtilen piyasa reformu stratejisine uygun bir zamanlama tablosu çerçevesinde bu işlemleri yapacak yatırım danışmanları tutacaktır.
- Meclis doğal gaz sektöründe reform gerçekleştirecek olan kanunu onaylamıştır. Bu kanun BOTAŞ'ın doğal gaz dağıtım varlıklarının özelleştirilmesine ilişkin bir çerçeveyi içermektedir.
- Devlet arazilerinin satışı için de bir program başlatmak niyetindeyiz. Bu program 2001 yılı Mayıs ayı içinde şekillendirilecek olup orta vadede önemli miktarda gelir getirme potansiyeli mevcuttur.

22. **Önümüzdeki yıllarda doğrudan yabancı sermaye yatırımları kritik bir rol oynayabilecektir.** Türkiye'ye olan doğrudan yabancı sermaye yatırımları, ülkenin avantajlı coğrafi konumu, büyük ekonomisi ve eğitimli ve maliyet-etkin işgücü olmasına rağmen düşük seviyelerde kalmıştır. Bu yönden, programın, makroekonomik istikrara ulaşılması, özelleştirme programının ilerletilmesi ve sürekli ve öngörülebilir bir politika reformu sürecinin kurulması amaçları doğrultusunda sağlanacak başarı, Türkiye'nin yabancı yatırımcılar açısından cazibesini artırmalıdır. Ayrıca, doğrudan yabancı sermaye yatırımları önünde büyük hukuki engeller olmamasına rağmen, Hükümet tüm yatırımcılar için yatırım ortamını iyileştirecek adımları atmaktadır. Bu adımlar arasında;

- Uluslararası tahkime ilişkin anayasa değişikliğini tam olarak uygulamaya koyacak kanun Meclis yaz tatiline girmeden çıkarılacaktır (**yapısal benchmark**).
- Dünya Bankası/Uluslararası Finans Kurumu'nun Yabancı Sermaye Müşavirlik Hizmetleri biriminin yardımı ile kapsamlı bir şekilde hazırlanan yatırımın önündeki idari engeller raporu 2001 Haziran ayı sonuna kadar bitirilecektir. Bu raporu temel alan ve bir şirketin Türkiye'de yasalara uygun bir iş kurması ve yürütmesine ilişkin prosedürleri uyumlu hale getirmeyi amaçlayan bir hareket planı –yapılması gerekenler için son tarihler ve kurumsal sorumlulukları içeren- Temmuz 2001 sonuna kadar Bakanlar Kurulu'na sunulacaktır. Bu program altında alınması gereken spesifik tedbirler programın onuncu gözden geçirmesinde belirlenecektir.
- 2001 yılı Eylül ayına kadar yatırım ortamını etkileyen Ticaret Kanunu, İmar Kanunu ve diğer kanunların gözden geçirilmesi tamamlanacaktır. Ayrıca, Hükümet vergi kanunlarını gözden geçirecektir. Bu gözden geçirme ile, vergi gelirlerini düşürmeyecek şekilde, yatırım vergi indiriminin rasyonel hale getirilmesi, teşviklerin yapısının iyileştirilmesi ve kanuni oranların birbiriyle uyumlu hale getirilmesi gibi yasal adımları gerekli ise tespit edecektir.

23. **Yukarıda açıklanan adımların sadece doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını değil aynı zamanda genel olarak yatırım ortamını elverişli hale**

getirmesi beklenmektedir. Aynı amaçla iş çevrelerinin belli başlı teşkilatları ile yakın temasımızı koruyacağız ve Hükümetin bu teşkilatlarla beraber önümüzdeki bir kaç ayda ne gibi ek tedbirler alabileceğini araştıracağız.

C. Finansal İstikrar ve Büyüme İçin Makroekonomik Politikalar

24. **Yukarıda tanımlanan yapısal adımlar, finansal istikrar ve büyümeyi hedefleyen makroekonomik politikaların başarılması gereken hususlardır.** Önümüzdeki yakın dönemde, maliyetin çok büyük bir kısmının bütçeye kaydırılmış olması ve buna bağlı olarak Hazine kağıtlarının arzında meydana gelen artış, 2001 yılı içinde finansal yönetimi çok daha zorlaştıracaktır. Bu gelişmelere karşılık son dönemde ekonomik aktivitedeki yavaşlamaya rağmen faiz dışı kamu dengesindeki uyumu daha da hızlandırdık. Bu tedbir, son kriz ile kamu borcunun daha da artan yükünün finansmanına katkıda bulunmak için gereklidi. Makroekonomik ve yapısal politikaların kuvvetlendirilmesi ile beraber uluslararası desteğin mevcudiyeti güveni yeniden tesis edecek ve faiz oranlarındaki düşüşü kolaylaştıracaktır. Bu gelişmeler ihracattaki artış ve turizmin devam eden iyi performansı ile, sıkı bütçe politikası uygulamasının büyümeyi düşürücü etkisini ortadan kaldıracak ve 2001 yılının ikinci yarısında üretimde bir toparlanmayı mümkün kılacaktır.

25. **Başka önemli fırsatlar da ortaya çıkacaktır.** İlk olarak, bankacılık sektörünün kuvvetlendirilmesi para politikasının daha esnek olmasına neden olacaktır. İkinci husus ise, kamu maliyesi hesaplarının orta dönemdeki gelişiminin özelleştirme dahil programın yapısal politikalarından faydalanmasıdır. Bu gelişme, kamu maliyesindeki uyumun kredibilitesini yükseltecek ve sürdürülebilir faiz oranlarına ulaşılmasını sağlayacaktır.

Maliye Politikası ve Kamu Borç Yönetimi

26. **Sürdürülebilir bir büyümenin yeniden tesisinin önkoşulu olarak kamu maliyesi politikası 2000 yılında başlatılan kamu maliyesi uyum süreci üzerine odaklanmaya devam edecektir.** Türk Lirası'nın serbest dalgalanmaya bırakılması 2001 ve 2002 yılı kamu maliyesi hedeflerinin yeniden değerlendirilmesini gerektirmektedir. 2001 GSMH büyüme oranının Aralık'taki Niyet Mektubu'nda

belirtilen %4'lük artış seviyesinden şu an %3'lük daralmaya revize edilmesi kamu maliyesi hesapları açısından GSMH'nin %2.5'i kadar yüksek bir kayıp ortaya çıkarmaktadır. Ancak, kamunun bu yılki yüksek borçlanma ihtiyacı ve kriz nedeniyle ortaya çıkan ek kamu borç yükünün orta vadede ödenmesi gereği nedeniyle, yukarıda bahsedilen kaybın tümüyle karşılanmasının yanısıra kamu sektörü faiz dışı fazlasını Aralık 2000'de belirlenen program seviyesinin daha da üstüne çıkarmak niyetindeyiz. Nisan ayında, bankacılık sistemine sermaye aktarmak için gerekli kamu kağıtlarının çıkarılmasına yetki veren, ek faiz maliyetini yansıtan ve geçici kredi sübvansiyonları için kaynak tahsis eden 2001 Ek Bütçe Kanunu'nu yürürlüğe koyduk (aşağıya bakınız). Diğer harcamalar şu an için orijinal bütçe ödenekleri ile sınırlı kalmaya devam edecektir.

27. 2001 ve 2002 için kamu sektöründeki temel kamu maliyesi hedefleri aşağıdaki gibidir: (Tablo 3-4)

- 2000 yılı içinde GSMH'nin %3'üne yakın bir seviyede gerçekleşen ve Aralık ayındaki niyet mektubunda 2001 yılı için GSMH'nin %5'i olarak hedeflenen kamu sektörü faiz dışı fazlasının (konsolide bütçe, bütçedışı fonlar, işletmeciler KİT'leri, sosyal güvenlik fonları, işsizlik sigortası fonu ve belediyeler dahil), yeni programda bu yıl GSMH'nin %5.5'ine ve 2002 yılında da GSMH'nin %6.5'ine ulaşması beklenmektedir.
- TCMB'nin net varlık pozisyonu dahil net kamu sektörü borcunun GSMH'ya oranı (Tablo 1 ve 4) bu sene hızlı bir yükseliş gösterecek ve 2000 yılı sonundaki %58.4'lük seviyesinden 2001 yılı sonunda %79'a çıkacaktır. Ancak bu artış bir defaya mahsus gelişmeleri yansıtmaktadır. Birincisi, dış borcun TL değerinin paranın değer kaybı sonucu artmasıdır. İkinci husus ise kriz sırasında çok yüksek seviyelere çıkan faiz oranları ve bunun özellikle TMSF altındaki bankalar ve kamu bankaları başta olmak üzere kamu sektörünün borçlanma maliyetinde meydana getirdiği artıştır. Üçüncü unsur, ödeme kabiliyetini yitirmiş özel bankaların devralınması ve zararlarının karşılanması nedeniyle ortaya çıkan yüküdür. Dördüncü ve son unsur ise GSYİH'daki düşüştür. Ayrıca, yukarıda gösterilen rakamlar bankaların yeniden yapılandırılmasına ilişkin olarak ortaya çıkarılabilecek olası ek

maliyetler için de bir ihtiyati pay içermektedir. Özel bankaların devralınması ve kamu bankalarının yeniden sermayelendirme ihtiyacının bütçe maliyetinin 2001 Nisan ayı sonu itibariyle 44 katrilyon TL (GSMH'nın %24) olduğu tahmin edilmektedir. (Tablo 5). Bu maliyetin önemli bir kısmı 2000 sonundaki kamu borcu tahmini içinde yer aldığından, kamu sektörü borcunda bankacılık yeniden yapılandırması nedeniyle ortaya çıkan artış 22 katrilyon TL'dir.

28. 2001 yılında kamu borcunda görülen büyük artışa rağmen, faizdışı fazla seviyesi ve şu anda anormal yüksek seviyede bulunan reel faiz oranlarının düşeceği beklentisi dikkate alındığında, kamu finansman dinamikleri istikrarlı olmaya devam etmektedir. Aslında, kamu borcunun GSMH'ya oranının hemen 2002'de hızla düşmesi (Tablo 1 ve 4) ve 2003'de daha da gerilemesi (bu gerilemenin bir kısmı özelleştirme gelirlerini yansıtsa da) beklenmektedir.

29. Konsolide bütçenin faizdışı fazlasının (özelleştirme gelirleri, TCMB kar transferi ve faiz gelirleri hariç) 2001'de GSMH'nın %5.1'i (2001'deki %4.6'lık seviyeden) ve 2002'de %5.6'sı olması hedeflenmektedir. Faizdışı gelirin GSMH'ya oranı biraz düşecek (GSMH'nın %25.4'ünden %25'ine) olmakla beraber Kamu Ortaklığı Fonu'nun 2001'den itibaren bütçeye dahil edilmiş olmasına rağmen faiz dışı harcamaların GSMH'ya oranı daha hızlı (GSMH'nın %20.8'den %19.9'una) düşecektir.

30. Bu hedeflere ulaşmak için, 2001 bütçesinin onaylanmasının yanısıra önemli vergi ve vergi dışı tedbirler uygulanmıştır. Ayrıca;

- Mayıs ayı başında Akaryakıt Tüketim Vergisi (ATV) %15 daha artırılabacaktır. (Nisan'daki %20'lik artıştan sonra)
- KDV oranları, indirimli %1'lik ve %8'lik oranlar hariç, %1 puan artırılabacaktır.
- Mevcut düzenlemeler doğrultusunda sosyal güvenlik ödemelerine ilişkin asgari katkı payı tabanı Nisan itibariyle artırılabacaktır.

Yukarıda sayılan gelir tedbirlerinin kabulü, **altıncı ve yedinci gözden geçirmelerin tamamlanması için önkoşul olacaktır.** Ayrıca Haziran 2001'den itibaren, ATV her ay en az TEFE enflasyon kadar artırılabilecektir. Bu uygulama ile yukarıda bahsedilen artışlarla birlikte, ATV'den elde edilen gelir 2000 yılına göre GSMH'nin %0.4'ü kadar artırılabilecektir. Ayrıca, Meclis yaz tatiline girmeden, şu an Meclis'te olan sosyal güvenlik reformunun bir parçası olarak sağlık primleri ve katkı ödemeleri artırılabilecektir. Son olarak, Bankacılık Kanunu'nda yapılacak değişikliklerin bir parçası olarak (yukarıya bakınız), 2001 yılının ikinci çeyreğinden geçerli olmak üzere bankacılık gözetim düzenlemeleri kapsamında bankaların ayırmakla mükellef oldukları kredi karşılıklarının tam olarak vergiden düşürülebilmesine imkan tanınacaktır. Aynı anda genel karşılıkların vergiden düşülmesi uygulamasına son verilecektir.

31. **Harcamalar tarafında ise, faiz dışı harcamaların artışının GSMH'daki artışın çok daha altında tutulması hedeflenmektedir.** Kamu Ortaklığı Fonu'un bütçeye dahil edilmesinin etkisi gözönüne alınarak hesaplanan reel harcamalar, 2000 ile 2001 yılı arasında yaklaşık %8 oranında azaltılacaktır. Bu amaçla, aşağıdaki politikalar uygulamaya konacaktır;

- Cari harcamaları, transferleri ve yatırım harcamalarını enflasyon hedefindeki revizyondan daha az ayarlayarak GSMH'nin %1.5'i kadar tasarruf sağlayacağız. Bu yıl içinde yatırım harcamasından yapılacak tasarruf, yatırım projelerinin yavaşlamasından kaynaklansa da, kamu yatırımları konusundaki politikamız 2002 yılı bütçesi ile daha yapılandırılmış bir yaklaşım içinde rasyonelize edilecektir. Daha spesifik olarak, proje sayısı tedricen sektörel hedefler ve eldeki finansal kaynaklar dikkate alınarak sürdürülebilir bir seviyeye indirilecektir. Devlet Planlama Teşkilatı ve harcamacı bakanlıklar varolan proje stoğunu daha optimal hale getirmek için 2002 bütçesinde gerekli tedbirleri alacaktır. Bu amaçla, yatırım planları önceliklendirilecek ve sağlıklı fizibilite raporlarına dayanan acil projeler hariç yeni yatırım projesi önerisi getirilmeyecektir.

- Ayrıca, Aralık 2000 Niyet Mektubu'nda belirtildiği üzere Bütçe Kanunu'nun 53 üncü maddesi ile kapsanan “diğer cari harcamalar” kaleminde bütçe uygulaması sırasında yapılacak kesintilerle GSMH'nin %0.3'ü kadar tasarruf sağlanacaktır.
- Kriz sonucu kamu bankaları tarafından verilen geçici kredi sübvansiyonlarını finanse etmek amacıyla –şeffaf bir biçimde-GSMH'nin %0.2'si kadar bir kaynak tahsis edilmiştir. Bu sübvansiyon, kamu bankalarının Şubat krizinden evvel %55 oranından (basit faiz) verdiği kredilerin finansman maliyetini karşılayacaktır. Yeni kredilere bankaların borçlanma maliyeti ile aynı doğrultuda faiz oranları uygulanacaktır. Kredi sübvansiyonları Ocak 2002 itibariyle ortadan kaldırılacaktır.
- 2000 yılı sonunda memurların maaşları geçmişle mukayese edildiğinde düşük olduğundan, 2001 yılında resesyona rağmen memur maaşlarının 2000 yılı sonuna göre reel değeri korunacaktır. Memur maaşları Ocak'da %10 artırılmıştır ve 2001 yılının ilk yarısında TÜFE enflasyon oranı ve %10 arasındaki fark kadar artırılabilecektir. Bütçe Kanunu'nda belirtildiği üzere uygulanan sistemde maaş ayarlamalarında 1 aylık bir gecikme olduğundan bunu telafi etmek için yılın ilk yarısında %2'lik bir ayarlama yapılmıştır. Maaşlar Temmuz 2001'de %5 artırılabilecektir. Ancak kümülatif TÜFE enflasyonu Temmuz'a kadar verilen maaş artışlarını geçerse, maaşlar 2001 yılı sonundan önce bu fark kadar ayarlanacaktır. Önemli sosyal sektörlerde (çoğunlukla sağlık ve eğitim) istihdam artışına ihtiyaç duyulmasına rağmen, 1990'lardaki eğilim durdurularak 2001 yılında memur sayısı artmayacaktır.

Yukarıda gösterilen harcama rakamları doğrultusunda bir ek bütçenin onaylanması, **sekizinci gözden geçirmenin tamamlanması için bir koşul olacaktır.**

32. KİT'lerin faiz dışı dengesinde önemli bir iyileşme beklenmektedir. KİT'lerin faiz dışı dengesinin 2000 yılında GSMH'nin %1.5'ine ulaşan bir açıktan 2001 yılında hemen hemen dengeye geleceği tahmin edilmektedir. Bu amaçla, basiretli ücret politikalarının uygulanmasına ek olarak, aşağıdaki tedbirleri alacağız;

- i. KİT'lerin tarife ve ücretlerinin yeni enflasyon hedefleri ve TL'nin değer kaybı nedeniyle, artan maliyetlerine uygun bir şekilde arttırılması,
- ii. Personel maliyetleri de dahil olmak üzere işletme maliyetlerinin reel olarak azaltılması
- iii. Şeker pancarı kotalarının 12.5 milyon ton'dan, 11.5 milyon ton'a indirilmesi ve şeker pancarı destekleme fiyatının hedeflenen enflasyon oranından fazla arttırılmaması,
- iv. Hububat destekleme alım miktarının kısılması ve ihtiyaç fazlası hububat stokunun eritilmesi,
- v. Çiftçilere doğrudan gelir desteği uygulamasının başlatılmasına paralel olarak, destekleme fiyatlarının en fazla hedeflenen enflasyon oranında tutulması, (destekleme fiyatlarındaki artışın hedeflenen enflasyonu geçmeyecek şekilde yapılması kaydıyla, buğday destekleme fiyatının dünya fiyatının en fazla %20 üzerinde kalacak şekilde Haziran 2001'e kadar düşürülmesi; ithalat üzerindeki tarifinin en fazla %45'e indirilmesi)
- vi. TEAŞ tarafından satılan elektriğin ortalama fiyatının kilovat başına 4.5 centte tutulması ve satın alınan elektriğin maliyetinin karşılanması için TEDAŞ'ın ücret ve tarifelerinin buna uygun olarak artırılması,
- vii. LPG'nin sübvansede edilmesi uygulamasına son verilmesi,
- viii. Haziran 2001 tarihine kadar KİT'lerce üretilen mal ve hizmetlere ilişkin iskonto ve muafiyetlerin kaldırılması.

Ayrıca, Hazine Müsteşarlığı ve Özelleştirme İdaresi portföyünde bulunan KİT'ler ile Türk Telekom ve kamu bankalarından emekli olacak personelin azami yüzde 15'i oranında eleman istihdam edilmesi politikasının uygulanmasına devam edilecektir. Bir KİT'den diğerine transfer edilen personel bu limit dahilinde değerlendirilecektir. Her şekilde yeni işe alma Hazine'nin onayına tabi olacaktır. Hazine'ye yeni istihdam için başvurmadan evvel KİT'ler çalışanlarını bölgesel birimleri arasında kaydıracak ve emekli olan personel KİT'ler tarafından tekrar istihdam edilmeyecektir. Özelleştirme İdaresi portföyündeki şirketlerden, fonlardan ve döner sermayelerden, KİT'lere veya konsolide bütçeye işçi transferi yapılmayacaktır. Fazla mesai ücretleri sıkı bir şekilde kısıtlanacaktır.

33. **Bütçe dışı fonlarda da yeni harcama programlarındaki yavaşlama nedeniyle tasarruf sağlanması beklenmektedir.** Bu gelişme bütçedışı fonların 2000 yılında GSMH'nin %0.5'i kadar olan faizdışı açığını 2001 yılında %0.25'e düşürecektir. Ödemeleri ancak 2002 yılı ortasında başlayabileceğinden İşsizlik Sigortası Fonu'nun faiz dışı fazlasının GSMH'nin %0.25'i kadar artması beklenmektedir. Sosyal güvenlik kuruluşlarının açığı, önceki yıllarda olduğu gibi genel dengelerinin açısız sürdürülebilmesi için bütçeden yapılacak transferle finanse edilmeye devam edilecektir. Belediyelerin küçük bir faiz dışı açık vermeye devam etmesi beklenmektedir. Garantili krediler ödenmediğinde Hazine'nin devraldığı yükümlülükler 2002 yılında konsolide bütçe harcaması olarak kaydedilecektir. (Paragraf 19'a bakınız)

34. **Kamu maliyesi hesaplarına doğrudan etki edecek yukarıdaki bütçe tedbirlerine ek olarak, vergi tabanını kuvvetlendirecek ve orta vadede vergi yükünün daha iyi dağıtılmasını sağlayacak adımlar atılmaktadır.** Vergi kaçığının önlenmesi ihtiyacı vardır. 2002 yılı sonuna kadar verilecek Vergi Kimlik Numaralarını (VKN), 2000 sonundaki 15.2 milyon seviyesinden iki katına çıkarmak suretiyle etkin vergi mükellefi tabanını önemli nisbette genişletmeyi planlamaktayız. Diğer önlemlerin yanı sıra, VKN 2001 Eylül ayından itibaren, banka hesap sahiplerine, bankacılık hizmetlerinden faydalananlara ve finansal işlemlerin taraflarına verilecek olup, 2002 Haziran ayına kadar, mecburi vergi kayıt limiti aşağı çekilerek, VKN kademeli olarak artırılabacaktır. Bu amaçla, gerekli vergi mevzuatı Mayıs 2001 sonuna kadar yürürlüğe konulacaktır (**Sekizinci gözden geçirmenin tamamlanması için koşul**). Yeni tamamlanan operasyonların bilgisayar ortamına alınmış olmasından daha iyi faydalanmak ve vergi mükelleflerine ilişkin verilerin (üçüncü şahıs bilgileri dahil) işlenmesi ve paylaşımını geliştirmek amacıyla vergi idaresinin üç veri işleme merkezini birleştirerek yeniden örgütleyeceğiz. Bundan başka, vergi tahsilatının arttırılması ve tüm vergi düzenlemelerinin uygulanması ile 2000 yılı sonunda GSMH'nin %2'si oranında bulunan (faiz ve cezalar dahil) özel sektör birikmiş vergi borcu stoğunu 2001 yılı sonunda azaltmayı planlıyoruz (**Yapısal benchmark**). Kamu İktisadi Teşebbüsleri'nin birikmiş vergi ve sosyal katkı borçları 2002 yılı sonu itibarı ile sona erdirilecektir. Birikmiş vergi ve sosyal güvenlik borçlarının geç ödenmeleri halinde uygulanacak faiz oranlarını piyasadaki faiz oranlarının üzerinde tutacak şekilde derhal ayarlayacağız.

35. 2001 yılı mali bütçe hedeflerinin tutturulması bir dizi performans kriteri ve endikatif hedefler aracılığıyla izlenecektir:

- Konsolide kamu sektörü faiz dışı fazlası için performans kriteri (Ek B-D'de tanımlandığı gibi) (Ek B)
- Merkezi hükümetin (vergi iadeleri hariç) faiz dışı harcamaları için performans kriteri (Ek C)
- Faiz dışı dengenin yanı sıra faiz ödemelerini de izlemek amacıyla, özelleştirme gelirleri hariç, konsolide kamu sektörünün genel dengesi için endikatif tabanlar (Ek D).

36. Yukarıda bahsi geçen mali önlemlerin programın amaçlarına ulaşılması için yeterli olacağını düşünüyoruz. Ancak, gerekli olması halinde, temel makroekonomik hedeflere ulaşılması için derhal ek mali önlemler alınacaktır. Bunun haricinde, nominal faiz oranları, sürdürülebilir bir biçimde, programın varsayımları doğrultusunda düşmediği takdirde, – programın gözden geçirmeleri esnasında gerekliliği araştırılacak olan- ek mali önlemler yürürlüğe konulacaktır. Söz konusu politikaların sıkılaştırılmasına faiz oranları üzerindeki baskının hafifletilmesinin yanısıra orta vadeli mali uyum sürecinin desteklenmesinde ihtiyaç duyulacaktır.

37. 2001 yılında kamu borç yönetimi büyük zorluklarla karşılaşacaktır. Kamu bankalarının görev zararlarının senede bağlanması, sözkonusu bankalara geçmişte verilen senetlerin değiştirilmesi ve TSMF'deki bankaların yeniden sermayelendirilmeleri, sistemdeki piyasa koşullarındaki senetlerin miktarını arttıracak ve nakit olarak geri ödenecek borç stoğunu yükseltecektir. Bu yeni taahhütler, 2001 yılı ve daha sonraki yıllar için faiz yükümüzün hesaplanmasında tamamen gözönünde bulundurulmuştur. Söz konusu senetlerin ihraçlarının büyük ölçüde, Mayıs ayı başlarında tamamlanacak olan bankaların yeniden yapılandırılması ile ilgili olduğu ve sonraki geri ödemelerinin sistemdeki kamu borcuna ilave anlamına gelmeyeceği

sadece senede bağlanma olduğu vurgulanmalıdır. Örneğin, kamu bankalarına verilen senetlerin faizlerinin nakit olarak ödenmesi kamu bankalarının borçlanma ihtiyaçlarının azalmasını sağlayacak, böylece para piyasalarındaki baskı azalacak ve daha yüksek hazine borç stoğunun geri ödenmesi için gerekli devlet senetlerinin plase edilmesi kolaylaşacaktır.

38. Resmi kaynaklar yoluyla sağlanacak dış finansmanın bulunması dış borcun çevrilmesini kolaylaştıracaktır. Bununla birlikte, Hazine'nin dış borçlanma programı, (2.5 milyar ABD Dolarına düşürülen ve halihazırda 750 milyon ABD Doları ihraç edilmiş olan) uluslararası tahvil ihraçlarımıza ilişkin muhafazakar varsayımlar üzerine kurulmuştur. Bu alandaki gelişmeler Ek G ve H'deki performans kriterleri aracılığıyla izlenecektir.

39. İç borç yönetimi, borçlanma maliyetlerinin düşürülmesini, iç borçlanma senetlerinin çevrilmesinin kolaylaştırılması ve potansiyel yatırımcı bazının genişletilmesini hedefleyecektir. Yaşanan kriz boyunca, kamu borcunun vade yapısı kısalmıştır. Ancak en son Hazine bonusu ihalelerinin sonuçları, daha normal piyasa koşullarına dönüşü ve yatırımcıların daha uzun vadeli yatırım yapmaya istekli olduğuna işaret etmektedir. İleriye dönük olumlu bir adım olan kamu bankalarının gecelik pozisyonlarının ortadan kaldırılması, Merkez Bankası'nın ticari bankalardan borçlanması ile kısa vadede eşanlı olarak yürütülmüştür. Ancak Merkez Bankası'nın borçlanma vadeleri de uzamıştır. Önümüzdeki dönemde, iç borçlanma senetleri piyasasındaki koşullar iyileştikçe ve Merkez Bankası ters repo stokunu azalttıkça (kısmen Merkez Bankasının yüksek kar oranını, kısmen de Hazine'nin Merkez Bankası'na kamu ve TSMF bünyesindeki bankalardan satın aldığı senetleri nakit bazda olası erken itfaya tabi tutmasını yansıtabilecek şekilde) kamu kuruluşlarınca ihrac edilen borçlanma enstrümanlarının vadelerinin daha da uzaması beklenmektedir. Bu sürecin hızlandırılması ve daha uygun bir borçlanma ve geri ödeme planının hayata geçirilmesi için, 2001 yılı iç borçlanma programı revize edilmiştir. TSMF bünyesindeki bankalara ve kamu bankalarına olan yükümlülüklerinin senede bağlanmasını da içeren kamunun toplam finansman ihtiyacı, bütünüyle ve tam bir şeffaflık anlayışı içerisinde kamuya açıklanacaktır. Nisan ayı başından itibaren, Hazine aylık ihaleler yerine haftalık ihaleler yapmaya başlamıştır. Her ihalede satılacak senet miktarı, piyasa koşulları çerçevesinde ve yalnızca Hazine'nin acil

finansman ihtiyacının gerektirdiği tutarda olmaksızın esnek bir biçimde belirlenecektir. Piyasa yapıcılarını sistemi geliştirilecek ve alım satıma ilişkin ek metodların devreye sokulması göz önüne alınacaktır. Hazine ayrıca kamu borcunun vadesini gönüllü borç takası yoluyla uzatmaya yönelik imkanları da araştırmaktadır. Son olarak, iç borçlanma senetlerinin bireyler tarafından satın alınmasını teşvik edecek ve böylece, bankalardan gelecek olan talebe bağımlılığı azaltacak olan, finansal enstrümanların vergilendirilmesine yönelik değişiklikler düşünülmektedir. Bu alanda atılacak olası adımlar, programın sekizinci gözden geçirilmesi esnasında ele alınacaktır.

Dalgalı Döviz Kuru Çerçevesinde Para Politikası

40. Aralık 1999'da uygulamaya konan ekonomik program, para politikasının reel ve mali şoklara karşı olan kırılganlığını azaltmayı öngören, önceden belirlenmiş kur rejiminden çıkış stratejisini içermektedir. Para politikası, döviz kurunun temel nominal çapa rolünü üstlendiği bir politikadan, Merkez Bankası'nın nihai hedefi olan enflasyonu kontrol altına almaya odaklandığı bir politikaya yumuşak geçişi öngörmektedir. Aralık 2000 tarihli Niyet Mektubu, para politikasının nihai olarak enflasyon hedeflemesi altında yürütülmesinin planladığını daha açık bir şekilde ortaya koymaktaydı. Ancak önceden açıklanan yumuşak geçişin uygulanması, TL'nin dalgalanmaya bırakılması ile birlikte ortadan kalkmıştır. Döviz kuru çıpasının ortadan kalkması, para politikasının yeniden belirlenmesini gerekli kılmıştır.

41. Güçlendirilmiş bir bankacılık sektörü ve dalgalı döviz kuru çerçevesinde, para politikası daha aktif bir rol oynayabilecek, Türk Lirası'nın değer kaybetmesinden kaynaklanan enflasyonist etkinin kontrol altına alınmasında etkin ve birinci araç olacak ve gelecek bir kaç ay içerisinde enflasyonu aşağı çekecektir. Para politikasının kurumsal çerçevesi, TCMB yasasında, Banka'ya özerklik sağlayan ve tam anlamıyla şekillendirilmiş bir enflasyon hedeflemesine mümkün olan en kısa sürede gidilmesini sağlayacak biçimde yapılan değişikliklerin onaylanmasıyla güçlenmiştir.

42. Resmi enflasyon hedeflemesi çerçevesinin oluşturulması sürecinin ilk önemli aşaması olarak, Merkez Bankası Kanunu'nda, fiyat istikrarını koruma

konusundaki temel görevi çerçevesinde Banka'ya tam operasyonel bağımsızlık sağlayacak değişiklikler onaylanmıştır. Sözkonusu yasal düzenleme pek çok önemli hükümler içermektedir: Merkez Bankası'nın temel görevi olarak fiyat istikrarının tesis edilmesi; bu hedefin takibinde kaydedilen gelişmelerin resmi bir şekilde Hükümete raporlanması; görev sürelerinin sadece Merkez Bankası Başkanı ve Yönetim Kurulu üyeleri için değil (daha önceki düzenlemede olduğu gibi), Başkan Yardımcıları için de sabit dönemler şeklinde belirlenmesi; ve para politikasının planlanması ve uygulanmasında tavsiyelerde bulunacak olan Para Politikası Komitesi'nin kurulması. Anılan değişiklikler, Kasım 2001'in başında sona erecek olan geçiş dönemi sonrasında TCMB'nin Hazine'ye herhangi bir şekilde doğrudan borç vermesini de (devlet kağıtlarının birincil piyasadan alınması dahil) engellemektedir. Merkez Bankası, enflasyon tahmin tekniklerinin iyileştirilmesi ve para politikasının izlenmesi ile hesap verilebilirliğinin artırılması prosedürleri de dahil, enflasyon hedeflemesinin uygulanması için gerekecek teknik altyapıyı güçlendirmeyi amaçlamaktadır.

43. TCMB, enflasyonla mücadelenin 2001 yılının geri kalanında sürdürülmesi amacıyla, parasal büyüklüklerin kontrolü üzerinde yoğunlaşacaktır:

- TCMB, para tabanının artış seviyesini genel olarak Ek E'de belirlenen gösterge niteliğindeki tavan doğrultusunda tutacaktır. Bu yol, programın temel nominal çıpasını oluşturmaktadır. Para tabanının 2001 yılında %25 ¼ ya da 2000 yılı sonundaki Bayram ve 2001 yılı başında munzam karşılık oranının düşürülmesi dikkate alınarak düzeltildiğinde %47 oranında büyüyeceği tahmin edilmektedir. Bunun yukarıdaki bölümlerde belirlenen enflasyon ve büyüme tahminleriyle tutarlı olması beklenmektedir.
- Beklentilerin henüz oturmadığı mevcut ortamda ve Türkiye'nin para talebinin belirlenmesinde karşılaşılan alışılmış sorunlar dikkate alındığında, para tabanı yolunu belirlemek için kullanılan para talebi tahminleri bir miktar belirsizliğe tabidir. Bu nedenle, parasal büyüklüklerin gelişmelerinin yakından izlenmesi gerekecektir. Özellikle, TCMB, beklenmedik enflasyonist baskıları karşılamak amacıyla, para tabanının gösterge hedeflerine göre durumunu dikkate almadan,

para piyasası faiz oranlarını derhal yükseltmeye hazır olacaktır. Aylık gözden geçirmeler bu tahminleri gerekirse tekrar inceleme fırsatını yaratırken, TCMB programın gözden geçirmeleri arasında da, para ve döviz piyasalarındaki gelişmeleri değerlendirmek amacıyla Fon yetkilileriyle yakın temasını sürdürecektir.

- Para tabanı için yukarıda belirtilen gösterge niteliğindeki hedeflere ulaşılmasının, nominal ve reel faiz oranlarının istisnai derecede yüksek seviyelerinden düşmesiyle tutarlı olması beklenmektedir. Bu düşüşün öncelikle, programın politikaları uygulandıkça ve dış kaynakların kullanılması suretiyle finansal piyasalardaki baskılar hafifledikçe, güvenin yeniden tesisini yansıtacağı tahmin edilmektedir. Ancak, program kapsamında TCMB'ye sağlanacak dış finansmanın büyük bölümü bu düşüşün kolaylaştırılması ve piyasalarda güvenin tesis edilmesi için kullanılacaktır. Programın, TCMB'nin net iç varlıkları (NİV) ve net uluslararası rezervler (NUR) için belirlenen ve Ek F ve G'de yer alan performans kriterleri, sağlanacak dış finansmanın bu amaçla kullanılmasına imkan verecek şekilde belirlenmiştir. Ancak, programımız faiz oranlarının beklendiği kadar hızlı düşürülmesinde başarılı olursa, NUR'daki değişimi programın taban seviyesinin üstünde (NİV'deki değişimi ise programın tavan seviyesinin altında) tutacağız. Faiz oranlarının hareketleri, NİV ve NUR dahil olmak üzere, bu alandaki gelişmeler programın hedeflerine ulaşıldığının teyit edilmesi amacıyla, yaklaşan gözden geçirmelerde ve gözden geçirmeler arasında Fon yetkilileriyle istişarelerde bulunulmak suretiyle, yakın takibe alınacaktır.
- Elde edilen dış finansman bir önceki paragrafta belirtildiği şekilde kullanıldığı takdirde, TCMB tarafından piyasalara döviz satılması işlemi, döviz kurunu belli bir seviyede dengelemeyi değil, menkul kıymetler piyasasında istikrarın sağlanması ve faiz oranlarının hızlı bir şekilde düşürülmesinin kolaylaştırmasını amaçlayacaktır. Güçlü programımız ve dış desteğin seviyesi sayesinde Türk Lirasının belli bir ölçüde güçlenmesi beklenirken, döviz kuru, talep ve arz doğrultusunda piyasa tarafından belirlenmeye devam edecektir. Bu amaçla, piyasada TCMB tarafından yapılacak döviz işlemlerinin pek çoğu ihaleler yoluyla gerçekleştirilecektir.

D. Sosyal Diyalog, Gelirler Politikası ve Toplumun En Muhtaç Kesiminin Korunması

44. **Enflasyonla mücadeleye zarar verecek bir ücret-fiyat döngüsüne girilmesinin engellenebilmesi, sosyal kesimler ile daha yakın bir işbirliği de dahil olmak üzere daha iyi yapılandırılmış bir gelirler politikasının uygulanmasını gerektirecektir.** Düşük enflasyondan elde edilecek getirilerden ekonominin tüm kesimleri faydalanacak olup, bütün toplum kesimleri bu hedefe ulaşılması için uyum halinde çalışmalıdır. Ayrıca, toplumun ekonomik anlamda en zayıf kesimlerini de koruyan bir güvenlik ağını da içeren etkin bir gelirler politikası, son krizin büyüme ve istihdam üzerindeki olumsuz etkilerinin en aza indirgenmesini sağlayacaktır. Bu alandaki Hükümet politikaları şu üç bileşenden oluşmaktadır : (i) kamu sektörü ücret politikaları; (ii) sosyal kesimler ile enflasyon hedefi ile uyumlu ücret ve fiyat politikalarına katkıda bulunacak etkin bir diyalog; ve (iii) toplumun en muhtaç kesimleri için bir sosyal koruma programı.

45. Kamu sektöründeki ücret artışları enflasyonla mücadelemizi destekler nitelikte ve mali hedefler ile bütünüyle uyumlu olacaktır. Kamu işçileri ile devlet memurları arasında iki yıl önce kamu işçilerine verilen çok yüksek oranlı ücret artışı nedeniyle oluşan farkın azaltılması da aynı zamanda önemli ve arzulanan bir husustur. Orta vadede ücret sözleşmeleri ile tek tek kamu iktisadi teşebbüslerinin performansları arasında daha güçlü bir bağ kurmak niyetindeyiz. Yukarıda açıklandığı üzere, devlet memurları maaşlarının satın alım gücü öncelikle, enflasyon hedefi ile uyumlu maaş artışları ile daha sonra da enflasyonun hedeflenen oranı aşması halinde sonradan yapılacak tazmin edici ödemelerle korunacaktır (bu politika endeksleme yönteminden farklı olup, enflasyonla mücadele çabalarımız ile çelişmemektedir). Kamu işçilerine ilişkin olarak, bu kesimi temsil eden sendikalar ile istikrar ve reform programımızı destekleyici nitelikte olacak yeni iki yıllık ücret sözleşmeleri müzakere edilecektir. Sözleşme dönemi için verilecek nominal ücret artışının topluma önemli bir işaret vereceğine ve böylelikle enflasyonla mücadelemizin temel çıplarından birini oluşturacağına inanmaktayız. Kamu işçileri ile memurlar arasındaki ortalama net

ücret oranını 2000 yılındaki 2,6 düzeyinden kontrat dönemi boyunca 2'ye düşürmeyi hedefleyeceğiz. Kontrat döneminin ilk yılında sözkonusu oranda 1/5'lik bir düşüş hedeflenmektedir. Kamu işçilerinin ücret kontratları enflasyonun hedeflenen oranları aşan kısmı için ayarlanacaktır ancak, bu her altı aylık dönemin sonundan önce olmayacaktır. Ancak, sözkonusu ayarlama gerçekleşen enflasyon ile beklenen enflasyon arasındaki farkın %80'ini aşmayacak ve ilk altı aylık dönem için böyle bir ayarlama yapılmayacaktır.

46. **Özel sektörün ücret ve fiyat politikalarının rasyonel olması da programın başarısı açısından hayati önem taşımaktadır.** Hükümet, enflasyon hedefiyle uyumlu ücret ve fiyat artışlarının sağlanmasını teşvik etmek amacıyla sosyal kesimler arasındaki müzakerelerde aktif bir rol üstlenecektir. İşverenler ile sendikalar ile yoğun bir diyalog oluşturulacaktır. Ekonomik ve Sosyal Konsey Yasası'nın Nisan ayında kabul edilmesi ile Konsey, artık sık ve düzenli toplantılar gerçekleştirebilecek hale gelmiştir. Ayrıca Hükümetimiz, iletişim politikasının bir parçası olarak (bkz. 5. paragraf) bu alanda da toplum ile iletişimini tüm sosyal kesimlere fiyat ve ücretleri enflasyonla mücadele programını destekleyecek şekilde belirlemenin onların yararına olacağını anlatmak üzere yoğunlaştıracaktır.

47. **Bütün Türk vatandaşlarının refahını korumak programımızın temel bir bileşenidir.** Sosyal koruma programlarımızı ekonomideki yavaşlamanın toplumun en muhtaç kesimleri üzerindeki etkisini azaltmak amacıyla, Dünya Bankası'nın desteği ile, güçlendirmek niyetindeyiz. Sosyal güvenliğe ilişkin olarak halihazırda önemli reformlar gerçekleştirmiş bulunuyoruz: (i) kamu emeklilik sisteminin mali sürdürülebilirliğini muhafaza edecek reform; (ii) özel emeklilik sigortası için gerekli çerçeveyi oluşturan yasal düzenleme; (iii) ulusal işsizlik sigortasının uygulamaya konulması. Ek olarak, özelleştirme sonucu işini kaybeden kamu işçilerine kıdem tazminatı ödenmesine devam edilecektir. Sosyal yardımlara ilişkin olarak, krizden en fazla etkilenen muhtaç kesimleri hedefleyen yardımlar sağlamak konusunda hızlı hareket etmek niyetindeyiz. Bu konuda bir sosyal bir değerlendirme başlatılmış olup, bu acil yardım programını uygulamak için Dünya Bankası'ndan destek beklemekteyiz.

Tablo 1. Türkiye: Kantitatif Performans Kriterleri ve Gösterge Niteliğindeki Hedefler

	31.12.00		31.01.01		28.02.01		31.03.01	
	Üst Limit / Alt Limit	Gerçekleşme	Üst Limit / Alt Limit	Gerçekleşme	Üst Limit / Alt Limit	Gerçekleşme	Üst Limit / Alt Limit	Gerçekleşme
I. Performans Kriterleri								
1. Konsolide Kamu Sektörü Kümülatif Temel Dengesi								
Alt Sınırı (trilyon TL)	4.500						1.850	
Depremle İlgili Harcamalar için Ayarlama	1.343							
Düzeltilmiş Alt Sınır	3.157	4.651						
2. TCMB'nin Net İç Varlıkları Stoğuna İlişkin Üst Sınır (trilyon TL)	1.650	1.073	900	-458	0	2.442	0	5.117
3. Net Uluslararası Rezervlere İlişkin Alt Sınır (milyon ABD Doları)	10.400		10.700		12.600		12.700	
Temel Varsayımlarda Öngörülenden Daha Fazla Dış Kredi Kullanımı için								
Düzeltilmiş Alt Sınır (milyon ABD Doları)	10.400	12.379	10.700	13.038	12.600	8.119	12.700	4.693
4. Sözleşme ve Garanti Verme Bazında Yeni Dış Borçlanmaya İlişkin Üst Limit (milyon ABD Doları)	23.500	19.082					5.500	1.035
5. Kısa Vadeli Kamu Dış Borç Stoğuna İlişkin Üst Limit (milyon ABD Doları)	1.100	1.000					1.100	1.000
6. Merkezi Hükümetin Kümülatif Faiz Dışı Harcamalarına İlişkin Üst Limit (trilyon TL)							5.830	5.480
II. Gösterge Niteliğindeki Hedefler								
1. Konsolide Kamu Sektörü Kümülatif Temel Dengesi								
Alt Sınırı (trilyon TL)			400	1.276	1.220	1.981		
2. Konsolide Kamu sektörü Kümülatif Temel dengesine İlişkin Alt Sınır (trilyon TL)	-18.750						-2.620	
Depremle İlgili Harcamalar için Ayarlama	1.343							
Düzeltilmiş Alt Sınır	-20.093	-16.663						
3. Özelleştirme Gelirleri Dahil Konsolide Kamu Sektörü Kümülatif Temel Dengesine İlişkin Alt Limit (trilyon TL)	6.700						3.320	
Depremle İlgili Harcamalar için Ayarlama	1.343							
Düzeltilmiş Alt Sınır	5.357	6.582						

Kaynak : Türk yetkilileri tarafından sağlanan veriler

Tablo 2. Türkiye: Konsolide Kamu Sektörü Kümülatif Temel Dengesine İlişkin Performans Kriterleri

	Alt Sınırlar (trilyon TL)
Kümülatif temel denge 1 Ocak 2001'den:	
31 Mayıs 2001'e (performans kriteri)	3,250
31 Temmuz 2001'e (performans kriteri)	4,250
30 Eylül 2001'e (performans kriteri)	6,200
31 Aralık 2001'e (performans kriteri)	9,250

1. *Konsolide kamu sektörü* temel dengesi (KKS), Tablo 2, konsolide merkezi hükümetin (konsolide bütçe), aşağıda tanımlanmış bütçe dışı fonunların (BDF), aşağıda tanımlanmış sekiz KİT'in, sosyal güvenlik kurumlarının, işsizlik sigortası fonu ve 31 Mart 2001'den sonra oluşturulabilecek herhangi bir kamu fonunun ve kurumlarının temel (faiz dışı gelir eksi faiz dışı harcamalar) dengesinden oluşmaktadır. Konsolide kamu sektörü temel dengesi üzerinde alt sınırlar şöyle izlenecektir :

- Merkezi hükümet için özel ödenek açısından düzeltilmiş konsolide bütçe dengesi denilen değiştirilmiş nakit bazında gelir gider dengesinden
- Bütçe dışı fonlar, sosyal güvenlik kuruluşları ve işsizlik sigortası fonu için nakit bazında gelir gider dengesinden;
- KİT'ler için paragraf 7'de açıklandığı gibi çizgi altı dengesinden

2. Faiz dışı gelirler, programın amaçları doğrultusunda konsolide merkezi hükümet ve işsizlik sigortası fonu faiz gelirlerini, Merkez Bankası'nın kar transferlerini ve konsolide kamu sektörü varlıklarının satışından elde edilecek gelirlerini (özelleştirme gelirleri ve transferler) dışarıda bırakmaktadır. BDF'ların, KİT'lerin ve sosyal güvenlik kuruluşlarının faiz gelirleri ise hariç tutulmayacaktır. Ayrıca, faiz dışı denge alt sınırı, KKS'nin herhangi bir bileşeni ile yerel yönetimler dahil olmak üzere kamu sektörünün diğer unsurları arasındaki gelir paylaşımı anlaşmalarında olabilecek değişikliklerinden kaynaklanacak herhangi bir gelir artışı olması durumunda yukarıya çekilecektir. Faiz dışı fazlaya ilişkin alt sınır veya 31 Mart 2001'den sonra KKS'ye dahil edilen herhangi bir fon ya da kurumun beklenen fazlası (açığı) uyarınca yukarı (aşağı) çekilecektir.

3. Programın amaçları çerçevesinde, Konsolide Kamu Sektörü gelirleri aynı ödemeleri ve diğer parasal olmayan ödeme şekillerini içermeyecektir. Ayrıca Konsolide Kamu Sektörünü oluşturan bileşenlerden herhangi birinin net borç vermesi faiz dışı harcama kalemi olarak değerlendirilecektir. Kamu kesiminin diğer kurumları adına Hazine tarafından yapılan garantili

borç ödemeleri Ek J'de raporlanan üçer aylık varsayımlara göre net borç verme olarak değerlendirilmeyecektir.

4. Programın amaçları doğrultusunda, bankaların yeniden sermayelendirilmeleri ve kamu bankalarının yeniden yapılandırılmasına ilişkin tüm ödemeler konsolide merkezi hükümetin temel harcamaları dışında bırakılacaktır.

Bütçe Dışı Fonlar (BDF)

5. 2001 yılına ait Performans kriterlerinin tanımına dahil edilen BDFlar: Savunma Fonu, Özelleştirme Fonu, ve Toplu Konut Fonu'dur.

6. Aşağıdaki BDF'lerin genel dengeleri, ki bunlar borçlanmak için hukuki yetkisi olmayan ve stand-by anlaşması süresince böyle bir yetki verilmeyecek olan fonlardır, performans kriteri tanımını dışına çıkarılmıştır: Akaryakıt Tüketim Fonu, Gelir İdaresi Geliştirme Fonu, Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu, Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu, Akaryakıt Fiyat İstikrar Fonu, Eğitim, Gençlik, Spor ve Sağlık Hizmetleri Özel Geliri, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu.

Kamu İktisadi Teşebbüsleri

7. Genel dengeleri endikatif hedef tanımına dahil edilecek sekiz KİT: TTK, TŞFAŞ, TMO, TEKEL, TCDD, TEAŞ, TEDAŞ ve BOTAŞ'tır. Bu KİT'lerin temel dengeleri, sağlanan net finansman toplamından KİT'ler tarafından tahakkuk etmiş faizin düşürülmesi şeklinde takip edilecektir. Net finansman ise, bankacılık sisteminden net finansman (Eximbank'ın sağladığı sevk öncesi ihracat finansmanı hariç); net dış borçlanma (normal ticaret finansmanı hariç); özel sektör ve Konsolide Kamu Sektörü dışı kamu sektörünün (yan kuruluşlar ve ortak girişimler dahil olmak üzere) birikmiş net borcu ve net avanslarındaki değişim, ve Hazine tarafından üstlenilen faiz ödemeleri olarak takip edilecektir. Gecikmiş vergi yükümlülüklerindeki net artış ise hesaba katılmayacaktır.

8. Bankacılık sisteminden net finansman, (Eximbank'ın sağladığı sevk öncesi ihracat finansmanı hariç) KİT'lerin raporladığı şekliyle bankaların yukarıda sayılan KİT'ler üzerindeki, krediler ve anaparaya eklenen gecikmiş faiz ödemeleri dahil, tüm alacaklarında meydana gelen değişiklikten KİT'lerin bankalardaki mevduatlarındaki değişikliğin çıkartılması şeklinde tanımlanmaktadır. Yabancı para cinsinden tüm hak ve yükümlülüklerdeki değişiklikler ise Türk Lirası ile işlem yapılan yabancı para arasında ilgili üçer aylık dönemdeki ortalama döviz kuru üzerinden hesaplanacaktır. 31 Aralık 2000 itibarıyla yukarıda tarif edildiği üzere KİT'ler üzerinde bankaların alacak stoğu aynı gündeki döviz kuru ile 291 trilyon TL'dir.

9. Net dış finansman, işlem günündeki döviz kuru üzerinden dışarıdan temin edilen kredilerin kullanımı (garantili borçlar ve devirli krediler dahil, normal ticaret finansmanı hariç) eksi amortizasyon olarak (Hazine tarafından üstlenilen garantili ve devirli borçların geri ödemeleri hariç) tanımlanmaktadır. 31 Aralık 2000 tarihi itibarıyla dış kredi stoğu aynı gündeki döviz kuru üzerinden 2,694 trilyon TL'dir.

Sosyal Güvenlik Kuruluşları

10. Sosyal Güvenlik Kuruluşlarının açıkları merkezi hükümet bütçesinden yapılan transferlerle karşılanmakta olup 2001’de ise genel dengelerin açık vermemesi tahmin edilmektedir. Konsolide Kamu Sektörü genel dengesine ilişkin limit, sosyal güvenlik kurumlarının harcamalarından kaynaklanan ödenmemiş borçlarında artış olması durumunda yukarıya doğru ayarlanacaktır. Sosyal güvenlik kuruluşlarının gecikmiş borçları bir aydan fazla borçlar olarak tanımlanacak ve Bağ Kur’da ise ortak emeklilik fonuna olan borçlar hariç tutulacaktır. 31 Aralık 2000 itibariyle Emekli Sandığı ve SSK’nın herhangi bir ödenmemiş harcama borcu olmamakla beraber Bağ Kur’un borç stoğu 120 trilyon TL’dir

Ayarlama Kalemleri

11. Faiz dışı denge için tespit edilen taban, banka yeniden sermayelendirilmesi, görev zararlarının senede bağlanması ve Tarım Satış Koperatifleri Birimlerinin yeniden yapılandırılması dışındaki herhangi nakit dışı borç için yukarıya doğru ayarlanacaktır. Söz konusu alt sınır, KKS’nin herhangi bir bileşeninin herhangi bir bilanço dışı harcaması için de yukarıya doğru ayarlanacaktır.

Tablo 3. Türkiye: Merkezi Hükümet
Kümülatif Faiz Dışı Harcamalarına İlişkin Performans Kriterleri

	Üst Limit (trilyon TL)
Kümülatif faiz dışı harcama 1 Ocak 2001'den;	
31 Mayıs 2001'e (performans kriteri)	11,400
31 Temmuz 2001'e (performans kriteri)	17,450
30 Eylül 2001'e (performans kriteri)	23,600
31 Aralık 2001'e (performans kriteri)	34,230

1. Konsolide merkezi hükümet temel harcamaları (Tablo 3) konsolide merkezi hükümetin kümülatif faiz dışı harcamalarını kapsamaktadır (konsolide bütçe). Üçer aylık tavanlar (özel ödenek açısından düzeltilmiş konsolide bütçe faiz dışı harcamaları denilen) değiştirilmiş nakit bazında gelir-gider dengesinde izlenecektir.
2. Program amaçları doğrultusunda, faiz dışı harcamalar (Tablo 3) vergi iadelerini, Eximbank'a transferleri, Ek J ile raporlanan üçer aylık temel programa kadar yapılacak Hazine'nin garantili borç ödemelerini ve banka yeniden sermayelendirilmesi ve kamu bankalarının yeniden yapılandırılması için yapılacak tüm ödemeleri hariç tutacaktır.
3. Sosyal güvenlik kuruluşlarının açıkları, konsolide bütçeden yapılacak transferler ile kapatılmaktadır. Merkezi hükümet temel harcamalarına ilişkin üst limit (Tablo 3) sosyal güvenlik kurumlarının harcamalarından kaynaklanan ödenmemiş borçlarında artış olması halinde aşağıya doğru ayarlanacaktır. Sosyal güvenlik kuruluşlarının gecikmiş borçları vadesini bir aydan fazla aşmış ödemeler olarak tanımlanacak olup, BAĞ-KUR için ortak emeklilik fonuna olan borçlar bu tutarın dışında tutulacaktır. 31 Aralık 2000 itibariyle diğer kurumun ödenmemiş harcama borcu bulunmayıp, Bağ-Kur'un gecikmiş borç stoğu 120 trilyon TL'dir.
4. Merkezi hükümet temel harcama tavanı (Tablo 3) herhangi bir merkezi hükümet bütçedışı harcaması için aşağıya doğru ayarlanacaktır.

Tablo 4 . Türkiye: Konsolide Kamu Sektörü
Kümülatif Genel Dengesine İlişkin Endikatif Alt Limitler 1/

	Alt Limit (trilyon TL)
Kümülatif Genel Denge 1 Ocak, 2001'den:	
31 Mayıs 2001'e (endikatif alt limitler)	-4,750
31 Temmuz 2001'e (endikatif alt limitler)	-11,750
30 Eylül 2001'e (endikatif alt limitler)	-18,150
31 Aralık 2001'e (endikatif alt limitler)	-26,450

1/ Konsolide kamu sektörü tanımı için bkz. Ek B.

1. Konsolide Kamu Sektörü'nün (KKS) genel dengesi, Tablo 4, konsolide kamu sektörünün EK B'de tanımlanan temel dengesini, konsolide bütçenin ve işsizlik sigortası fonunun net faiz ödemelerini ve bütçedışı fonlar, KİT'ler ve Sosyal Güvenlik Kuruluşlarının brüt faiz ödemeleri ile 31 Mart 2001 tarihinden sonra kurulan yeni kamu fon ve kurumlarının genel dengesini kapsayacaktır. Genel dengenin ayrı bölümlerinin izlenmesi EK B'nin 1. paragrafında ifade edildiği gibi olacaktır. KKS'nün gelirleri EK B'nin 2. paragrafında ifade edildiği gibi tanımlanacak; örn. Özelleştirme gelirleri hariç tutulacaktır.

2. KKS'nin faiz dışı dengesine uygulanan, EK B'de belirtilen tüm tanımlamalar ve ayarlama kalemleri aynı zamanda KKS'nün genel dengesine de uygulanacaktır.

Tablo : 5 Türkiye : Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın
Net İç Varlıklar Üzerinde Performans Kriterleri

	Üst Limit (trilyon TL)
30 Nisan 2001 itibariyle mevcut stok (tahmin):	7,780
31 Mayıs 2001 (performans kriteri) 1/	9,750
30 Temmuz 2001 (performans kriteri) 1/	13,250
31 Ağustos 2001 (performans kriteri) 1/	15,850
31 Ekim 2001 (performans kriteri) 1/	19,500
31 Aralık 2001 (endikatif üst limit) 1/	21,000

1/ Performans kriterine (endikatif üst limit) uyum, sözkonusu tarihlerdeki ve bu tarihlerin her biri ile sona eren son beş iş günündeki stokların ortalaması üzerinden hesaplanacaktır.

1. Merkez Bankası'nın net iç varlıkları (NİV), para tabanından ay sonu cari kurlar ile hesaplanan Net Dış Varlıklar kalemi çıkartılarak hesaplanmaktadır.
2. Para tabanı, Merkez Bankası emisyonu artı bankacılık sektörünün Merkez Bankası nezdindeki TL mevduatları olarak tanımlanmıştır. Gösterge tavanları aşağıda Tablo 5.a.'da gösterilmiştir.
3. Merkez Bankası'nın net dış varlıkları, Merkez Bankası'nın net uluslararası rezervlerinin (EK F'de tanımlandığı üzere), orta ve uzun vadeli döviz kredilerinin (net) ve diğer net dış varlıkların (Dresdner hesabında yer alan ve vadesi iki yıl veya daha uzun süreli olan mevduat ve Türk Savunma Sanayiini Destekleme Fonu hesapları dahil ancak Merkez Bankası'nın yerli bankalara yabancı para cinsinden verdiği net borçlar hariç) toplamı olarak tanımlanmıştır. 31 Mart 2001 itibariyle Merkez Bankası'nın net dış varlıkları 9,012 trilyon TL'ye ulaşmıştır.
4. Değerleme hesabında 1999 yılı sonuna göre olan kümülatif net değişiklik (realize edilmemiş döviz karlarının-nakten ya da Merkez Bankası'nın elinde tuttuğu Devlet İç Borçlanma Senetlerinin karşılıklı silinmesi ya da herhangi diğer bir yolla-dağıtılması hariç) yukarıda hesaplandığı şekliyle yıl sonu Net İç Varlıklar stoğundan çıkarılacaktır.
5. NİV tavanları, munzam karşılığın uygulandığı büyüklüğün tanımında olabilecek hertürlü değişiklik için aşağıdaki formüle göre uyarlanacaktır:

$$\Delta NIV = R * \Delta B,$$

- R : %4 munzam karşılık artı %2 disonibilite oranı çarpanını tanımlamaktadır.
 ΔB : Karşılığa tabi büyüklüğün tanımında yapılacak değişiklik ile bazda oluşacak değişikliği tanımlamaktadır. Ortalamaların alındığı dönem 2001 yılı boyunca değiştirilmeyecektir.

6. NIV tavanı mevduat munzam karşılığı katsayısında oluşacak herhangi bir değişiklik uyarınca aşağıdaki formüle göre ayarlanacaktır, :

$$\Delta NDA = B * \Delta R$$

- B : Test tarihinde munzam karşılığının uygulandığı baz büyüklüğün seviyesini tanımlamaktadır.
 ΔR : Munzam karşılığı katsayısında ve disonibilite oranında yapılabilecek değişiklik olarak tanımlanmıştır.

7. Net iç varlıklar tavanları, BDDK tarafından müdahale edilebilecek herhangi bir ilave banka için mevduat munzam karşılıklarından muafiyet tanınması halinde aşağıya doğru ayarlanacaktır. Ayarlama miktarı mevcut mevduat munzam karşılık katsayısının, bu bankaların karşılık bulundurmaları gereken yükümlülük tutarı ile çarpımına eşit olacaktır.

Tablo 5a. Türkiye: Parasal Tabana İlişkin Göstergeler Niteliğindeki Tavanlar

	Üst Limit (trilyon TL)
30 April 2001 itibariyle Mevcut Parasal Taban	5,850
31 Mayıs 2001 (endikatif üst limit) 1/	5,900
30 Haziran 2001 (endikatif üst limit) 1/	6,050
31 Ağustos 2001 (endikatif üst limit) 1/	6,300
31 Ekim 2001 (endikatif üst limit) 1/	6,800
31 Aralık 2001 (endikatif üst limit) 1/	7,300

1/ Bu üst limitler sözkonusu tarihlerdeki ve bu tarihlerin her biri ile sona eren son beş iş günündeki stokların ortalaması üzerinden hesaplanacaktır.

Tablo 6. Türkiye: Net Uluslararası Rezerv Değişikliklerine İlişkin Performans Kriterleri

	Belirtilen dönemlerdeki NUR değişikliklerine ilişkin Alt Sınırlar 1/ (milyon ABD doları)
30 Nisan 2001 itibariyle mevcut stock:	3,860
Mayıs 2001 (performans kriteri)	-1,500
Haziran 2001 (performans kriteri)	-2,900
Temmuz-Ağustos 2001 (performans kriteri)	-2,000
Eylül-Ekim 2001 (performans kriteri)	-2,600
Kasım-Aralık 2001 (endikatif alt sınır)	-600

1/ Değişiklik her bir dönemin başı ile sonu arasında NUR stoklarındaki fark olarak hesaplanmaktadır.

1. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB)'nin ABD doları cinsinden net uluslararası rezervleri, brüt dış varlıklar (ipotekli rezervler hariç) ile brüt uluslararası rezerv yükümlülükleri arasındaki farkın, TCMB'nin net forward pozisyonu ile toplanmasından oluşmaktadır. İpotekli rezervler, halihazırda kullanıma hazır olmayan rezervlerdir.
2. Programın amacı doğrultusunda, brüt dış varlıklar; yerleşik olmayanlardan olan bütün kısa dönemli döviz (konvertibl) cinsinden alacaklar, 30 Kasım 2000 tarihinde Londra piyasasında ortalama 269.05 ABD Dolar/ ons olarak sabitlenen değer üzerinden hesaplanan altın mevcudu, yabancı kağıt paralar, muhabir hesap bakiyeleri ve IMF nezdindeki rezerv pozisyonudur. Halihazırdaki ipotekli rezervler, Savunma Sanayiini Destekleme Fonu hesabında tutulan dış varlıklardan (30 Kasım 2000'de 426 milyon ABD Doları tutarında) oluşmaktadır. Özel Dresdner portföyü de (30 Kasım 2000'de 898 milyon ABD Doları tutarında) ipoteklidir, fakat bir yıllık yabancı para cinsinden borçlarla örtüşmesine bakıldığında (aşağıya bkz.) dış rezerv varlıklarından çıkarılmamaktadır. Rezerv varlıkları 30 Kasım 2000 itibariyle 19,428 milyon ABD Doları tutarındadır.
3. Brüt uluslararası rezerv yükümlülükleri, orijinal vadeleri bir yıla kadar ve bir yıl olan yabancı para birimi üzerinden (veya herhangi bir döviz kuruna endeksli TL cinsi üzerinden) olan bütün yükümlülükleri (bankacılık sektöründeki döviz mevduatlarına karşı tutulan rezervler dahil) Merkez Bankası'ndan akreditif bedellerinden alacaklar, Merkez Bankası'nın döviz alacaklıları ve vadelerine bakılmaksızın ödemeler dengesini destekleme amaçlı yapılan borçlanmalardan doğan yükümlülükleri içermektedir (IMF'ye olan yükümlülükler dahil). Bu şekilde tanımlanan rezerv yükümlülükleri 30 Kasım 2000 itibariyle 8,331 milyon ABD Doları tutarındadır.
4. Net forward pozisyonu; Merkez Bankası'nın yerleşik olmayanlardan bilanço dışı yabancı para birimi cinsinden (forwardlar, swaplar, opsiyonlar ve her türlü future sözleşmeleri) alacaklarının kağıt üstündeki değeri ile yerleşikler ve yerleşik olmayanlara olan döviz yükümlülükleri arasındaki farktır. Bu miktarlar 30 Kasım 2000 itibariyle sıfırdır.

5. ABD Doları dışındaki yabancı para birimleri cinsinden bütün alacak ve yükümlölükler programda belirlenen çapraz kurlar üzerinden ABD dolarına çevrilecektir.
6. Net Uluslararası Reservlerin Haziran ayı ve yukarıdaki tabloda belirtilen sonraki dönemler için değişim limitleri, Net Uluslararası Reservler değişim limitlerinin diğer dönemden kalan kullanılmayan kısmı uyarınca ya da cari dönem esnasında sözkonusu limitin %25'i oranında (hangisi daha az ise) arttırılacaktır.
7. Net Uluslararası Reservlerdeki değişim her dönem içerisinde eşit olarak dağıtılacaktır.

Table 7. Türkiye: Kısa vadeli dış borç stoku üzerindeki Performans Kriterleri

	Tavan (milyon ABD doları)
31 Aralık 2000 itibariyle stok:	1,000
30 Haziran 2001 (performans kriteri)	2,100
30 Eylül 2001 (performans kriteri)	2,100
31 Aralık 2001 (performans kriteri)	2,100

Tablo 7’de belirtilen limitler, konsolide kamu sektörünün borçlandığı veya garanti verdiği (EK B’de tanımlandığı üzere) vadesi bir yıl veya daha az olan kısa vadeli borcun üzerine uygulanacaktır. Borç terimi’nin anlamı, Dış Borca İlişkin Performans Kriteri Hakkında Kılavuzun 9. Maddesinde tanımlanmaktadır. (24 Ağustos 2000’de IMF İcra Kurulu tarafından kabul edilen) Bu performans kriterinden, dış program finansman kredileri, TL veya döviz cinsinden hazine tahvillerinin birincil veya ikincil piyasada yerleşik olmayanlara, satışı, ithalata ilişkin normal krediler, Merkez Bankası’nın rezerv yükümlülükleri ile forward sözleşmeleri, swaplar ve diğer future sözleşmeleri hariç tutulmuştur. Limit içerisindeki borçlanma, Ek I’da belirtilen program çapraz döviz kuru üzerinden ABD doları olarak hesaplanacaktır.

Tablo 8. Türkiye: Sözleşme ve Garanti Verme Bazında
Yeni Dış Borçlanma İçin Performans Kriterleri

	Üst Sınırlar (milyon ABD Doları)
1999 Aralık ayı sonundan 2000 Aralık ayı sonuna kadar kümülatif akımlar	19,082
2000 Aralık sonundan itibaren kümülatif akımlar	
30 Haziran 2001 (Performans kriteri)	7,500
30 Eylül 2001 (Performans kriteri)	12,000
31 Aralık 2001 (Performans kriteri)	17,000

Tablo 8’de belirtilen limitler, konsolide kamu sektörünün (EK B’de tanımlandığı üzere) orijinal vadesi bir yıldan fazla olan imtiyazlı olmayan yeni dış borçlanması veya garantisi, üzerine uygulanacaktır. Bu performans kriteri sadece (24 Ağustos 2000’de IMF İcra Kurulu tarafından kabul edilen) Dış Borca İlişkin Performans Kriteri Hakkında Kılavuzun 9. Maddesinde tanımlanan borca değil, aynı zamanda bedeli alınmamış sözleşme ve garanti verme bazındaki taahhütlere de uygulanacaktır. “İmtiyazlı olmayan” terimi, sözleşmenin yürürlüğe girdiği veya garantinin verildiği tarihteki OECD ticari referans faiz oranına dayalı para birimi-spesifik iskonto oranlarıyla %35’ten daha az hibe kısmı içermesi anlamına gelmektedir. Bu performans kriterinden IMF tarafından sağlanan krediler, Dünya Bankası uyum kredileri, ve diğer dış program finansman kredileri, Merkez Bankası’nın uzun vadeli yükümlülükleri ve TL veya döviz cinsinden hazine bono ve tahvillerinin yerel birincil veya ikincil piyasada, yerleşik olmayanlara satışı hariç tutulmuştur. Limit içerisindeki borçlanma, borç sözleşmesi yapıldığında veya garanti sağlandığı zaman ABD Doları için geçerli olan döviz kuru üzerinden değerlendirilecektir.

Tablo 9. Program Döviz Kuru ve Çapraz Döviz Kurları 1/

	1 ABD Doları	1 Euro
Program döviz kuru		
Euro 2/	1.15500	
Avusturya Şilini		13.7603
Belçika Frangı		40.3399
Fin Markkası		5.94573
Fransız Frangı		6.55957
Alman Markı		1.95583
İrlanda poundu		0.78756
İtalyan Lireti		1,936.27
Japon Yeni	109.87	
Lüksemburg Frangı		40.3399
Hollanda Guldeni		2.20371
Portekiz Eskudosu		200.482
İspanyol Pezetası		166.386
İsviçre Frangı	1.750	
İngiliz Sterlini	0.702	

1/ Bu program döviz kurları performans kriterleri/endikatif üst sınırları veya alt sınırlarına 31 Aralık 2000 ile 31 Aralık 2001 döneminde uygulanacaktır. Burada belirtilmeyen döviz kurları, 29 Kasım 2000 tarihi itibarıyla IMF'e bildirilen temsili döviz kurlarından çevrilecektir.

2/ Euro'yu oluşturan para birimleri, Avrupa Birliğinin resmi çevrim oranları üzerinden Euro'ya çevrilecek ve daha sonra ABD Doları cinsinden değerine çevrilecektir.

Tablo 10. Türkiye: Seçilmiş Değişkenlere İlişkin Temel Program

	2001			
	31 Mart	30 Haz.	30 Eylül	31 Ara.
Konsolide Kamu Sektörü tarafından garanti edilen borç ödemeleri (trilyon TL) 1/	200	800	1,200	1,700
(Milyon ABD doları)	257	750	1,100	1,600

1/ Programın izlenmesi amacıyla, ABD doları cinsinden olan akımlar, üç aylık ortalama TL/\$ kuru üzerinden çevrilecektir.

Tablo 1 Türkiye: Program Dahilinde Seçilmiş Göstergeler, 1999-2003

	1999	2000	2001	2002	2003
		Tahmin	Proj.	Proj.	Proj.
Reel Sektör					
GSMH büyüme oranı	-6,1	6,1	-3,0	5,0	6,0
GSMH deflatörü (yüzde değişim)	55,8	51,6	49,4	28,3	16,5
TEFE (12-aylık, dönem sonu)	62,9	32,7	57,6	16,6	12,4
TÜFE (12-aylık, dönem sonu)	68,8	39,0	52,5	20,0	15,0
Hazine Bonosu ortalama faiz oranı	106,2	38,0	81,1	40,6	32,6
Hazine Bonosu ortalama geriye dönük reel faiz oranı 1/	25,2	-11,4	23,7	6,9	13,2
Hazine Bonosu ortalama ileriye dönük reel faiz oranı 2/	32,0	-6,5	36,4	20,0	18,0
Konsolide Bütçe (GSMH'ya oranı)					
Temel Bütçe Dengesi 3/	1,5	4,6	5,1	5,6	5,6
Net Faiz Ödemeleri 4/	13,1	15,8	20,1	19,2	16,1
Bütçe Dengesi	-11,6	-11,2	-15,0	-13,6	-10,5
Operasyonel Denge 5/	-4,0	-2,0	-0,6	-4,8	-2,5
Konsolide Kamu Sektörü (GSMH'ya oranı)					
Kamu Sektörü Temel Dengesi	-2,0	2,8	5,5	6,5	6,5
Net Faiz Ödemeleri 6/	22,1	21,9	22,6	16,2	13,5
KKBG (Merkez Bankası karları dahil)	24,2	19,1	17,1	9,7	6,9
Operasyonel Denge 5/	-12,4	-6,6	-3,2	-2,3	-0,1
Kamu Sektörü Net Borcu (GSMH'ya oranı) 7/	61,0	58,4	78,5	70,4	64,9
Net Dis Borç	20,1	19,7	34,2	28,3	23,5
Net İç Borç	40,9	38,8	44,3	42,1	41,5
Merkezi Hükümetin brüt İç Borcu	42,5	41,0	60,9	57,8	57,3
İhale yoluyla olunan borç	25,8	23,4	23,2	28,3	32,3
Banka yeniden sermayelendirilmesi	16,7	17,4	29,9	22,9	19,0
Kamu Sektörü Net Borcu (merkezi GSMH'ya oranı) 8/	48,6	50,6	67,9	63,8	60,5
Dis Sektör					
Cari İşlemler Dengesi (GSMH'ya oranı)	-0,7	-4,8	-0,6	-0,9	-0,6
Brüt Dis Borç (GSMH'ya oranı)	55,0	56,6	66,2	59,6	56,8
Net Dis Borç (GSMH'ya oranı)	34,0	37,0	44,3	39,4	36,2
Parasal Büyüklükler					
Senyoraj 9/	3,2	1,8	1,5	1,0	0,7
Geniş tanımlı likiditenin nominal büyüme oranı	100,0	39,9	59,5	29,7	17,3
Özelleştirme Gelirleri (milyar ABD Doları)	139	3.273	3.109	3.500	3.500
Kamu Sektörü Net Dis Finansmanı (milyon ABD Doları)	1.417	4.134	-291	1.773	-938
Geri ödeme	5.971	6.199	8.535	6.927	8.438
Brüt Borçlanma	7.388	10.333	8.244	8.700	7.500
Eurobond ihraçları	5.000	7.500	2.500	4.700	4.500
GSMH (trilyon TL)	78.283	125.971	182.439	245.814	303.626

1/ Ortalama aylık nominal faiz oranı 12-aylık geçmişteki TÜFE oranına bölünmüştür

2/ Ortalama aylık nominal faiz oranı 12-aylık ilerdeki TÜFE oranına bölünmüştür

3/ TCMB kar transferleri, faiz gelirleri ve özelleştirme gelirleri hariç

4/ Faiz Ödemeleri eksi Faiz Gelirleri artı Merkez Bankası'ndan kar transferleri

5/ Nominal Faiz Ödemeleri ve reel faiz ödemeleri arasındaki farka göre netleştirilmiş genel denge

6/ Faiz Ödemeleri eksi Faiz Gelirleri artı bütçeye aktarmadan önceki Merkez Bankası kari

7/ Merkez Bankası'nın varlıkları ile netleştirilmiş brüt kamu borcu

8/ Bir yılın son iki çeyrek dönemdeki GSMH'si ile bir sonraki yılın ilk iki çeyrek dönemdeki GSMH'sinin toplamı olarak tanımlanmıştır.

9/ Rezerv paradaki (emisyon artı munzam karşılıklar)değişiklik (GSMH'nin yüzdesi olarak)

Tablo 2. Yapısal Politikalar Listesi, 2001

Tedbir	Referans Paragraf No.	Tedbirin Türü	Zamanlama
<i>Bankacılık Sektörü Reformu</i>			
1. TMSF ve kamu bankalarının ticari bankalarla olan gecelik pozisyonları dahil gecelik yükümlülüklerinin 16 Mart 2001'deki seviyesinin en az üçte ikisi düzeyinde düşürülmesi	8	6. ve 7. Gözden geçirmenin tamamlanması için koşul	...
2. TMSF bünyesindeki bankaların ve kamu bankalarının kalan gecelik yükümlülüklerinin ortadan kaldırılması	8	8. Gözden geçirmenin tamamlanması için koşul	...
3. TMSF ve Kamu Bankalarının Merkez Bankasıyla olan repo stoklarının 7 Katrilyon TL'yi aşmaması	8	8. Gözden geçirmenin tamamlanması için koşul	Mayıs sonuna kadar
4. Ziraat ve Halk Bankası için ortak, politik etkilerden bağımsız ve Hazine'ye rapor veren bir yönetim kurulunun kurulması ve yeni bir yönetimin atanması	10	6. ve 7. Gözden geçirmenin tamamlanması için koşul	...
5. Kamu bankalarının finansal olarak yeniden yapılandırılmasının tamamlanması	10	6. ve 7. Gözden geçirmenin tamamlanması için koşul	...
6. Emlak Bankası'nın kapatılması ve yükümlülükleri ile bazı varlıklarının Ziraat Bankası'na transfer edilmesi	11	8. Gözden geçirmenin tamamlanması için koşul	Mayıs sonuna kadar
7. TMSF'nin Sümerbank'ın negatif net aktif değerini kapatmak için bankayı yeniden sermayelendirmesi	12	6. ve 7. Gözden geçirmenin tamamlanması için koşul	...
8. Kalan TMSF Bankalarının, negatif net aktif değerleri kapatılacak şekilde yeniden sermayelendirilmesi	13	6. ve 7. Gözden geçirmenin tamamlanması için koşul	...
9. Halihazırda hiçbir teklif verilmeyen 4 banka için ikinci bir geçiş bankası kurulması veya bu bankaların tasfiye edilmesi	13	8. Gözden geçirmenin tamamlanması için koşul	Mayıs sonuna kadar

Tedbir	Referans Paragraf No.	Tedbirin Türü	Zamanlama
10. Kalan TMSF bankalarının satılması, tasfiye edilmesi veya diğer türlü çözüme kavuşturulması	13	12. Gözden geçirmenin tamamlanması için koşul	2001 sonuna kadar
11. Sermaye eksikliği olan tüm bankaların detaylı sermaye güçlendirme planlarını sunması	15	6. ve 7. Gözden geçirme için önkoşul	Nisan sonuna kadar
12. Bankalar Kanunu'na ilişkin yasal değişikliklerin Meclis'ten geçmesi	16	6. ve 7. Gözden geçirmenin tamamlanması için koşul	...
13. Bağlı krediler düzenlemesinin çıkarılması	17	Benchmark	Bankalar Kanunu'ndaki değişikliklerin onaylanması sonrası 1 ay içinde
14. Bankaların muhasebe standartlarının uluslararası standartlarla uyumlu hale getirilmesi	17	Benchmark	2002'nin başından itibaren
<i>Mali Şeffaflık ve Yönetim</i>			
15. Kalan 15 Bütçe İçi (Destekleme Fiyat İstikrar Fonu hariç) ve 2 Bütçe Dışı Fonun kapatılması	19	Benchmark	Haziran 2001 sonu
16. Döner Sermayelerin sayısının en az yarıya indirilmesi	19	Benchmark	2001 sonu
17. Kamu Borçlanma Kanunu'nun Meclis'e sunulması	19	Benchmark	Haziran 2001 sonu
18. Sosyal Güvenlik Kuruluşları ve bütün Bütçe Dışı Fonların, Döner Sermayeli Kuruluşların, Hazine'nin koşullu yükümlülüklerinin, yerel yönetimlerin ve bütün KİT'lerin hesaplarının ve finansal görünümünün 2002 taslak bütçesi ile sunulması	19	Benchmark	...
19. Birleşmiş Milletler (UNCITRAL) standartlarıyla uyumlu bir Kamu İhale Kanunu'nun Meclis'e sunulması	19	Benchmark	15 Ekim 2001
<i>Türkiye Ekonomisinde Özel Yerli ve Yabancı Sermayenin Rolünün Artırılması</i>			
20. Türk Telekom'un özelleştirilmesinin kolaylaştırılmasına ilişkin yasanın Meclis'den geçmesi	21	6. ve 7. Gözden geçirme için önkoşul	...

Tedbir	Referans Paragraf No.	Tedbirin Türü	Zamanlama
21. Türk Telekom için yeni bir profesyonel Yönetim Kurulu ve yönetimin atanması	21	8. Gözden geçirmenin tamamlanması için koşul	
22. Tütün Kanunu'nun Meclis'ten geçmesi	21	8. Gözden geçirmenin tamamlanması için koşul	Mayıs 2001
23. Uluslararası tahkime ilişkin anayasal değişikliğin tamamen uygulanmasına imkan veren kanunun Meclis'ten geçmesi	22	Benchmark	Meclis'in 2001 yazında tatile girmesinden önce
<i>Kamu Maliye Politikası ve Kamu Borç Yönetimi</i>			
24. Vergi önlemlerinin onaylanması: (a) Mayıs 2001'in başında Akaryakıt Tüketim Vergisinin % 15 artırılması (b) KDV oranının % 1 artırılması (indirimli %1 ve % 8'lik oranlar hariç) ; ve (c) Nisan 2001 itibariyle, sosyal güvenlik ödemelerine ilişkin minimum katkı payının, mevcut düzenlemelerle uyumlu olarak artırılması	30	6. ve 7. Gözden geçirme için önkoşul	...
25. Program harcama rakamları ile uyumlu ek bütçenin kabulü	31	8. Gözden geçirmenin tamamlanması için koşul	
26. Vergi kimlik numaralarının kullanımının yaygınlaştırılmasına ilişkin vergi düzenlemesinin yürürlüğe girmesi	34	8. Gözden geçirmenin tamamlanması için koşul	Mayıs sonu
27. 2000 yılı sonunda GSMH'nın % 2'sine tekabül eden (faiz ve cezaları içeren) özel sektörün gecikmiş vergi borçları stoğunun azaltılması	34	Benchmark	2001 sonu

Tablo 3. Türkiye: Kamu Sektörü Faiz Dışı Dengesi, 2000-02

(GSMH'ya oranı %)

	2000	2001					2002	
		Orjinal program			Yeni program			
		Tahmin	Temel	Tedbirler 1/	Program	Revize Projeksiyonlar 2/		Yeni Tedbirler 3/
Kamu sektörü	2,8			5,0	2,4	3,1	5,5	6,5
Konsolide Bütçe 4/	4,6	3,3	2,3	5,6	2,8	2,3	5,1	5,6
Toplam Gelirler	25,4	24,0	2,0	26,0	24,0	1,0	25,0	25,3
Vergi Gelirleri	21,0	19,6	1,8	21,4	19,5	0,9 5/	20,4	20,7
Vergi Dışı Gelirler 4/	4,3	4,4	0,2	4,6	4,5	0,1 6/	4,6	4,6
Faiz Dışı Harcamalar	20,8	20,7	-0,4	20,4	21,2	-1,3	19,9	19,7
Personel	7,9	8,1	-0,2	7,9	8,0	-0,2 7/	7,8	7,8
Diğer Cari	2,8	2,8	0,0	2,7	3,2	-0,5 8/	2,6	2,6
Transferler (kredi süb. hariç)	8,1	7,6	-0,1	7,5	7,7	-0,5 9/	7,1	7,1
Kredi Sübvansiyonları	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	0,0
Yatırımlar	1,8	2,3	0,0	2,2	2,3	-0,3 10/	2,1	2,1
Diğer Kamu Sektörü	-1,8			-0,6	-0,4	0,8	0,4	0,9
Bütçe Dışı Fonlar	-0,5			-0,2	-0,5	0,2 11/	-0,3	-0,1
İşsizlik Sigortası Fonu	0,3			0,5	0,6	0,0	0,6	0,6
Belediyeler	-0,1			-0,1	-0,1	0,0	-0,1	-0,1
Kitler	-1,5			-0,9	-0,5	0,6 12/	0,1	0,5
Sosyal Sigorta Kuruluşları	0,0			0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bilgi:								
GSMH (TrilyonTL)	125.971	154.679	154.679	154.679	182.439	182.439	182.439	245.814

Kaynaklar: Türk yetkilileri ve IMF'nin tahminleri.

1/ 1999-2000 döneminde alınan geçici gelir önlemlerinin 2001 yılına uzatılmasının etkisi hariç.

2/ 2001 Şubat krizinden sonra revize edilmiş makroekonomik çerçeve dikkate alınarak hesaplanmıştır.

3/ Yeni tedbirler orjinal programa göredir. 6-10 arasındaki dipnotlarda tanımlanan harcamalardaki kısıntılar orjinal programa göre reel harcamaların sabit tutulduğu revize projeksiyona göredir.

4/ Özelleştirme gelirleri, Merkez Bankası karı ve faiz gelirleri hariç.

5/ KDV oranındaki % 1'lik artış ve Akaryakıt Vergisindeki artış .

6/ Otoyol ücretlerindeki artış.

7/ Memur alımına, memurların sağlıkla ilgili harcamalarına ve kamu işçilerinin ücret artışlarına limit getirilmesi.

8/ Nominal ödenekleri enflasyon'daki revizyondan daha az artırmak yoluyla reel harcamalardaki azalma.

9/ Sosyal Güvenlik Fonları, Bütçe Fonları ve Tarımsal Sübvansiyon harcamalarındaki kısıntı .

10/ Yatırım Harcamalarındaki kısıntı.

11/ Özelleştirme Fonu ve KİT'lere transferlerin azaltılması.

12/ Ücretlerdeki (daha düşük ücret artışları konusundaki müzakere) ve işletme masraflarındaki tasarruflar.

Tablo 4. Kamu Sektörü Konsolide Net Borcu, 1999-2003
(GSMH'nin yüzdesi olarak)

	1999	2000	2001	2002	2003
A. Konsolide Bütçe artı Merkez Bankası	52,2	49,8	71,4	65,6	62,1
a. Merkez Bankası net varlıkları	9,0	7,8	4,4	6,5	8,0
NDV	10,0	6,0	-1,5	1,5	3,3
dis yükümlülükler	7,6	6,3	15,3	10,8	9,2
Döviz cinsinden serbest rezervler	1,2	1,4	3,0	2,9	2,7
Bankalardan alacaklar	3,1	4,5	10,1	8,9	8,3
TL cinsinden serbest rezervler	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5
Merkezi Hükümet Mevduatı	2,2	0,9	0,6	0,5	0,4
Diğer Yükümlülükler	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
b. Konsolide Bütçe	62,4	58,8	83,0	78,3	75,6
Dis	22,2	18,8	22,8	21,0	18,8
İç	42,5	41,0	60,9	57,8	57,3
İhaleyle Satılan	25,8	23,4	23,2	28,3	32,3
Banka rekapitalizasyonu için	16,7	17,4	29,9	22,9	19,0
Kamuortaklığı Fonu'ndan devralınan borç	0,0	0,0	1,4	1,1	0,9
Diğer	0,0	0,2	0,1	0,1	0,1
TCMB Kredisi	6,3	5,5	5,0
Mevduatlar	2,3	1,0	0,7	0,5	0,4
c. TCMB'nin tuttuğu merkezi hükümet borcu	1,2	1,2	7,1	6,1	5,5
B. Diğer Kamu Sektörü	8,7	8,6	7,1	4,7	2,8
Dis Borç	6,6	5,5	7,0	5,9	5,2
Net İç Borç	2,1	3,1	0,1	-1,2	-2,4
İssizlik Sigortası Fonu	0,0	-0,3	-1,2	-2,0	-2,8
Diğer	2,1	3,4	1,3	0,8	0,4
C. Kamu Sektörü Net Borcu	61,0	58,4	78,5	70,4	64,9
Net dış borç	20,1	19,7	34,2	28,3	23,5
Net iç borç	40,9	38,8	44,3	42,1	41,5
Dis borcun toplam net kamu borcu içindeki payı	32,9	33,7	43,6	40,1	36,1
D. Brüt Dis Kamu Borcu	36,4	30,6	45,1	37,7	33,2
Bilgi					
Merkezi GSMH 1/ (Merkezi GSMH'nin yüzdesi)	98.210	145.320	210.958	271.127	325.748
Net Kamu Sektörü Net Borcu	48,6	50,6	67,9	63,8	60,5
Döviz cinsinden/dövizde endeksli net borç	16,0	18,3	34,6	30,2	26,1
Lira cinsinden net borç	32,6	32,4	33,3	33,7	34,4

1/ Son iki üç aylık dönemdeki GSMH ile bir sonraki yılın ilk iki üç aylık dönemindeki GSMH'nin toplamı olarak ölçülmektedir.

Tablo 5. Türkiye: Bankaların Yeniden Sermayelendirilmesinden Doğan Kamu Sektörü Borcu
(Trilyon TL)

	2000 sonu	Nisan 2001
Toplam	21.934	43.857
TMSF Kapsamındaki Bankaların Yeniden Sermayelendirilmesi	3.842	13.719
Aralık 2000'deki Yeniden Sermayelendirme 1/	3.842	4.510
2001 yılındaki Ek Yeniden Sermayelendirme	...	9.209
Emlak Bankasının Yeniden Sermayelendirilmesi	0	2.400
Kamu bankaları (Ziraat ve Halk)	18.093	27.738
Senede bağlanmamış görev zararları	15.196	...
Senede bağlanmış görev zararları	2.897	...

1/ 2001 yılındaki TL stogundaki artışın, paranın değer kaybının döviz cinsinden devlet kağıtları üzerindeki etkisini yansıtmaktadır.